

Projekt

z dnia 4 lipca 2024 r.

Zatwierdzony przez

**UCHWAŁA NR
RADY MIEJSKIEJ W CZERWIEŃSKU**

z dnia 2024 r.

w sprawie przyjęcia Lokalnego Planu Rozwoju Usług Społecznych i Deinstytucjonalizacji dla Gminy Czerwieńsk na lata 2024-2028

Na podstawie art. 18 ust. 2 pkt 15 ustawy z dnia 8 marca 1990 r. *o samorządzie gminnym* (t.j. Dz. U. z 2024 r., poz. 609 z późn. zm.¹⁾) w związku z art. 17 ust. 2 pkt 4 i art. 110 ust. 10 z dnia 12 marca 2004 r. *o pomocy społecznej* (t.j. Dz. U. z 2023 r., poz. 901 z późn. zm.²⁾) **uchwała się, co następuje:**

§ 1. Przyjmuje się Lokalny Plan Rozwoju Usług Społecznych i Deinstytucjonalizacji dla Gminy Czerwieńsk na lata 2024-2028, stanowiący załącznik do niniejszej uchwały.

§ 2. Wykonanie uchwały powierza się Dyrektorowi Ośrodka Pomocy Społecznej w Czerwieńsku.

§ 3. Uchwała wchodzi w życie z dniem podjęcia.

Przewodnicząca Rady Miejskiej w Czerwieńsku

Magdalena Waškowiak - Bogdanowicz

¹⁾Zmiany tekstu wymienionej ustawy ogłoszono w: Dz. U. z 2023 r., poz. 1688, z 2024 r., poz. 721

²⁾Zmiany tekstu wymienionej ustawy ogłoszono w: Dz. U. z 2022 r., poz. 2754; z 2023 r., poz. 535, 1693, 1938, 2760; z 2024 r., poz. 743, 858, 859

LOKALNY PLAN DEINSTYTUCJONALIZACJI USŁUG SPOŁECZNYCH GMINY CZERWIEŃSK NA LATA 2024-2028

Czerwieńsk, lipiec 2024 r.

Adnotacja:

Usuwanie barier i zapewnienie dostępności dla wszystkich obywateli, w tym przede wszystkich osób doświadczających trudności w mobilności czy percepcji, stanowi jedno z kluczowych zadań państwa urzeczywistniającego zasady sprawiedliwości społecznej. Dokument został opracowany zgodnie z Wytycznymi dotyczącymi realizacji zasad równościowych w ramach funduszy unijnych na lata 2021-2027 i Standardami dostępności dla polityki spójności 2021-2027 i mając na uwadze dostosowane dla osób z niepełnosprawnością wzroku tekst dokumentu nie został wyjustowany, zastosowano odpowiednią czcionkę i interlinię, a także dodano opisy alternatywne do grafik i wykresów.

Spis treści

Wprowadzenie.....	5
Część I DIAGNOSTYCZNA	8
1. Charakterystyka gminy	8
1.1 Struktura społeczna gminy	8
1.2 Problemy i wyzwania społeczne występujące na terenie gminy	12
1.3 Analiza dokumentów strategicznych samorządu i aktów prawa miejscowego w zakresie realizowania usług społecznych	21
2. Analiza zasobów środowiskowych	23
2.1 Analiza zasobów systemu wsparcia i realizowanych dotychczas usług.....	23
2.2 Analiza zasobów organizacji społecznych i nieformalnych sieci wsparcia oraz realizowanych dotychczas usług	34
2.3 Analiza zasobów podmiotów komercyjnych realizujących usługi społeczne	36
3. Niezbędne diagnozy w zakresie potrzeb.....	36
3.1 Niepełnosprawność.....	36
3.2 Starość.....	39
3.3 Rodzina.....	41
4. Analiza stopnia zaspokojenia potrzeb w zakresie realizacji usług społecznych	44
5. Przyczyny niezrealizowania usług	46
Część II PROGRAMOWA.....	47
1. Plan deinstytucjonalizacji usług.....	48
1.1 Cele ogólne i cele szczegółowe	48
1.2 Działania	49
2. Analiza kosztów realizacji planu	51
2.1 Analiza kosztów realizowanych obecnie usług społecznych oraz kalkulacja kosztów realizacji usług po wdrożeniu planu deinstytucjonalizacji usług.....	51
2.2 Źródła finansowania.....	54

3.	Dostępne zasoby do realizacji usług.....	54
4.	System monitorowania i oceny	55
4.1	Wskaźniki rezultatu i produktu.....	55
4.2	Opis systemu monitorowania realizacji planu i osiągnięcia wskaźników oraz ocena .	57
	skuteczności i efektywności Planu	57
5.	Zakończenie	58
6.	Spis map, tabel, schematów i wykresów.....	58

Wprowadzenie

Proces deinstytucjonalizacji to ważny obecnie kierunek rozwoju i zmian w polityce społecznej. Został zdefiniowany w dokumencie pn. Strategia Rozwoju Usług Społecznych, polityka publiczna do roku 2030 (z perspektywą do 2035 r.), przyjętym w dniu 15 czerwca 2022 r. przez Radę Ministrów. W jego świetle deinstytucjonalizacja polega na „rozwoju usług społecznych świadczonych w społeczności lokalnej oraz na wypracowaniu i wdrożeniu rozwiązań, które umożliwią niezależne życie osobom starszym, osobom z niepełnosprawnościami, osobom w kryzysie psychicznym i innym osobom potrzebującym wsparcia w codziennym funkcjonowaniu, a dzieciom życie pod opieką rodzinną lub pod opieką zbliżoną do rodzinnej”¹.

Deinstytucjonalizacja usług społecznych stanowi ważny kierunek rozwoju i zmian lokalnych polityk społecznych, szczególnie w kontekście aktualnych wyzwań i potrzeb społecznych ujawniających się na szczeblach lokalnych (zmiany w strukturze społecznej, starzejąca się populacja, przeobrażenia rynku pracy, wyzwania pieczy zastępczej, nowe wyzwania zdrowotne i ekologiczne, bezdomność itd.). w ramach rozwoju polityki społecznej aktualnym wyzwaniem staje się proces skutecznej deinstytucjonalizacji usług społecznych w kierunku rozwoju usług społecznych świadczonych w społeczności lokalnej, w miejscu zamieszkania obywateli. Deinstytucjonalizacja usług społecznych jest oczekiwanym procesem. Z wielu analiz i badań naukowych wynika, że usługi społeczne organizowane w społeczności lokalnej i w środowisku zamieszkania przynoszą pozytywne rezultaty i zadowolenie odbiorców.

Proces deinstytucjonalizacji, oznaczającej rozwój wsparcia środowiskowego, które oparte na dostępnych na poziomie lokalnym usługach, pozwala ograniczyć do minimum liczbę placówek całodobowego stałego pobytu. Dotyczy to wielu współczesnych działań, m.in. instytucjonalnej opieki zastępczej lub też całodobowych Domów Pomocy Społecznej (DPS). Wprowadzenie rządowych programów na rzecz osób starszych czy niepełnosprawnych w postaci Asystenta osobistego osoby z niepełnosprawnością Opieki wytchnieniowej, Korpusu Wsparcia Seniorów, uruchomienie Dziennych Domów Pobytu czy Klubów Seniora itp. ma na celu stworzenie kompleksowego wsparcia dla osób starszych i schorowanych bez potrzeby kierowania ich do DPS.

¹ Strategia Rozwoju Usług Społecznych, polityka publiczna do roku 2030 (z perspektywą do 2035 r.), str. 96.

Proces deinstytucjonalizacji polega przede wszystkim na wspieraniu rodzin, które borykają się z różnymi problemami w sprawowaniu opieki nad osobami zależnymi. Jednakże na cały ten proces składa się szereg innych działań, które mają na celu propagowanie odpowiednich wzorców zachowań, postępowania, wychowywania i wspierania współczesnych rodzin, borykających się z problemami ekonomicznymi, uzależnieniami, przemocą domową, ubóstwem itp. One są często przyczyną bezradności życiowej, pogłębiających się problemów natury psychologicznej, izolacją społeczną. Współczesna realizacja polityki społecznej powinna wychodzić naprzeciw zagrożeniom dotyczącym polskie rodziny, np. demoralizacja dzieci, rozpad więzi rodzinnych, brak odpowiednich autorytetów i wzorców postępowania, często również uzależnienie się od pomocy społecznej i niechęć do podejmowania zatrudnienia czy podnoszenia kwalifikacji i umiejętności zawodowych. Współczesne kierunki rozwoju polityki społecznej powinny skupiać się na szerokim aspekcie działań społecznych, które dotyczą zatrudnienia, zabezpieczenia społecznego, spraw rodzinnych, edukacji, ochrony zdrowia, mieszkalnictwa czy kultury.

Również na terenie gminy Czerwieńsk należy podejmować działania w obszarze świadczonych usług społecznych w kontekście rozwoju usług niefinansowych. One bowiem są podstawą do zmniejszenia wsparcia finansowego, które oczywiście nie zostanie całkowicie zlikwidowane, ale odpowiednia polityka społeczna może doprowadzić do ich zminimalizowania. Realizacja niniejszej polityki ma miejsce już od dłuższego czasu, gdzie widoczny jest spadek liczby rodzin i osób korzystających z pomocy społecznej. W ostatnim dziesięcioleciu widoczna jest poprawa warunków życia wielu rodzin pod względem ekonomicznym, głównie za sprawą uruchomionych programów na rzecz rodzin (Program 500+/800+, Dobry start itp.). Jednakże w dalszym ciągu należy rozszerzać katalog usług niefinansowych na rzecz wspierania współczesnych rodzin, dzieci i osób starszych. One są podstawą do prawidłowego funkcjonowania człowieka w środowisku lokalnym, przeciwdziałania ich wykluczeniu społecznemu oraz minimalizowania zdiagnozowanych problemów społecznych.

Zatem kompleksowy proces deinstytucjonalizacji polityki społecznej powinien mieć miejsce u podstaw, czyli w środowisku rodzinnym. Odpowiednie wsparcie rodzin (edukacja, profilaktyka, praca socjalna) stworzy możliwości realnego deinstytucjonalizowania polityki społecznej w środowiskach lokalnych. Z kolei w kontekście zachodzących zmian demograficznych i starzenia się społeczeństwa proces deinstytucjonalizacji powinien odnosić

się do wzmocnienia usług opiekuńczych w formie stacjonarnej (Kluby Seniora, miejsca integracji i aktywizacji społecznej).

Lokalny Plan Deinstytucjonalizacji Usług Społecznych Gminy Czerwieńsk na lata 2024-2028

(zwany dalej Planem) powstał w oparciu o rekomendowane przez Ministerstwo Rodziny i Polityki Społecznej w Warszawie "Ogólnopolskie ramowe wytyczne tworzenia lokalnych planów deinstytucjonalizacji usług społecznych". Jego celem jest wyznaczenie kierunków rozwoju usług społecznych świadczonych w gminie Czerwieńsk, zarówno z zakresie koniecznych interwencji, jak i podjęcia działań o charakterze prewencyjnym i profilaktycznym. Niniejszy dokument jest komplementarny z „Regionalnym Planem Usług Społecznych i Deinstytucjonalizacji dla województwa lubuskiego na lata 2023- 2026” oraz Strategią Rozwiązywania Problemów Społecznych w Gminie Czerwieńsk na lata 2021-2030.

Lokalni liderzy wraz z mieszkańcami gminy Czerwieńsk podjęli decyzję o dokonaniu zmiany, która polega na przekształceniu Ośrodka Pomocy Społecznej w instytucję o znacznie szerszym zakresie działania, jakim będzie Centrum Usług Społecznych (CUS). Aby te zadania wykonać potrzebne jest dobre rozpoznanie nie tylko potrzeb, ale także potencjałów. Chodzi o to, by oferta CUS odpowiadała na najpilniejsze potrzeby, a jednocześnie, by uwzględniała potencjalne i realne szanse ich zaspokojenia, dzięki aktywności lokalnych podmiotów świadczących odpowiednie usługi.

Plan składa się z dwóch zasadniczych części, tj. diagnostycznej i programowej (wdrożeniowej). Pierwsza ze wskazanych części zawiera główne dane i informacje dotyczące sfery polityki społecznej w gminie oraz realizowanych usług społecznych wraz z rekomendacjami dotyczącymi ich wdrażania w przyszłości. Jej opracowanie opierało się na analizie danych pochodzących ze sprawozdań i ogólnodostępnych baz oraz na wynikach badania ankietowego przeprowadzonego wśród mieszkańców gminy Czerwieńsk. Cel badania stanowiło rozeznanie potrzeb społeczności lokalnej w zakresie usług społecznych, w szczególności zidentyfikowanie istniejącego w środowisku lokalnym zapotrzebowania na usługi społeczne i określenie kierunków rozwoju gminy w zakresie usług społecznych.

Badanie zostało przeprowadzone w okresie od lutego do maja 2024 r. za pomocą kwestionariusza ankiety. W badaniu wzięło udział 170 mieszkańców gminy Czerwieńsk, w tym 58,1% ludności obszarów wiejskich oraz 80,4% kobiet. Kwestionariusz ankiety składał się

z pytań zamkniętych oraz otwartych, w ramach których respondenci dokonali oceny potrzeby świadczonych usług w ramach CUS.

Z kolei część programowa dokumentu prezentuje obszary interwencji oraz przypisane im cele oraz kluczowe działania, a także źródła ich finansowania oraz założenia wdrożeniowe Planu.

Część I DIAGNOSTYCZNA

1. Charakterystyka gminy

1.1 Struktura społeczna gminy

Gmina Czerwieńsk położona jest w środkowej części województwa lubuskiego, w powiecie zielonogórskim. Całkowity obszar powierzchni gminy wynosi 19 460 ha, z czego obszar wiejski wynosi 18 524 ha, co stanowi 95,4% ogólnej jej powierzchni. Gmina stanowi 14,42% powierzchni powiatu oraz 1,39% powierzchni województwa. Gęstość zaludnienia gminy wynosiła 51 osób/km². Gmina Czerwieńsk położona jest po obu brzegach Odry. Leżąc w malowniczej pradolinie Odry, krańcem południowym dotyka Wysoczyzny Zielonogórskiej, a północnym opiera się o Wysoczyznę Lubuską. Gmina Czerwieńsk sąsiaduje bezpośrednio z gminą Sulechów (od północnego wschodu), z gminą Świdnica (od południa) oraz z miastem Zielona Góra (od południowego wschodu). Na terenie gminy znajduje się 13 sołectw, tj.: Będów, Bródki, Dobrzęcin, Laski, Leśniów Mały, Leśniów Wielki, Nietkowice, Nietków, Płoty, Sudoł, Sycowice, Wysokie oraz Zagórze, a także dwie osady: Piaśnica i Wyszyna.

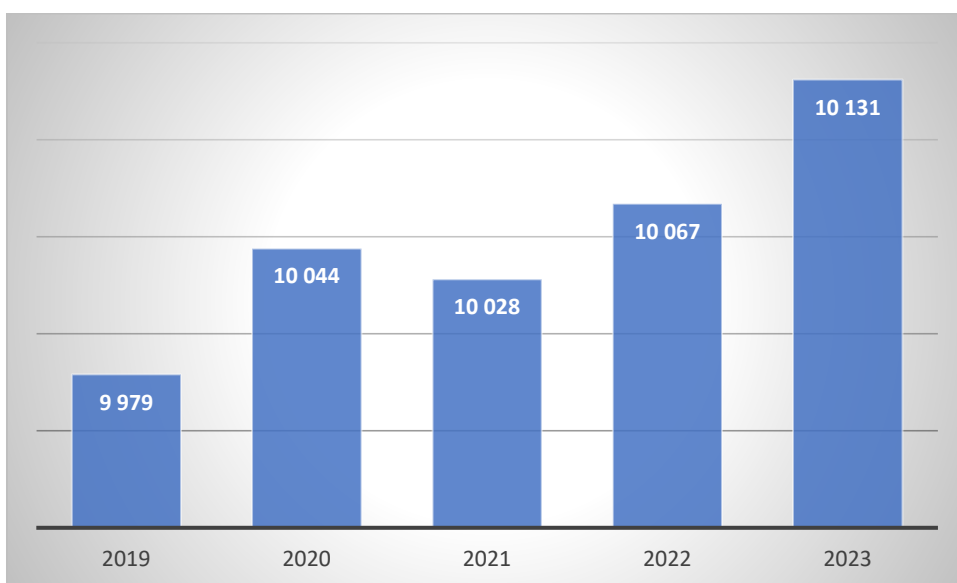
Mapa 1 Położenie gminy Czerwieńsk

Źródło: [Geoportal](#) (dostęp: 1.07.2024 r.)

Na koniec 2023 r. gminę zamieszkiwało łącznie 10 131 mieszkańców, w tym 5 113 kobiet. W analizowanych latach 2019-2023 liczba mieszkańców gminy zwiększyła się o 152 osoby.

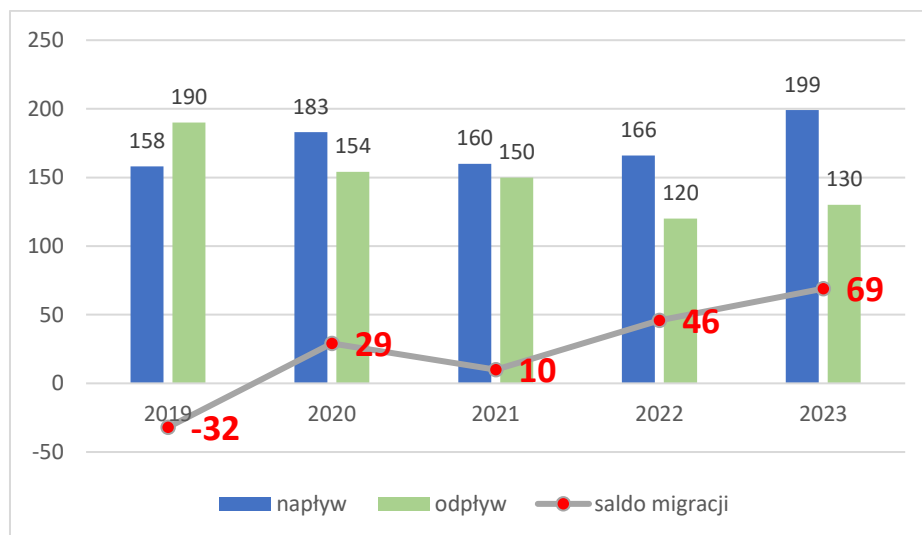
Wykres 1 Liczba mieszkańców gminy Czerwieńsk w latach 2019-2023

Źródło: opracowanie własne, GUS BDL

Wzrost liczby ludności na terenie gminy Czerwieńsk wynika z dodatniego salda migracji, które w 2023 r. wynosiło 69 osób. Od roku 2020 widoczny jest wzrost liczby ludności w wyniku napływu mieszkańców na teren gminy Czerwieńsk.

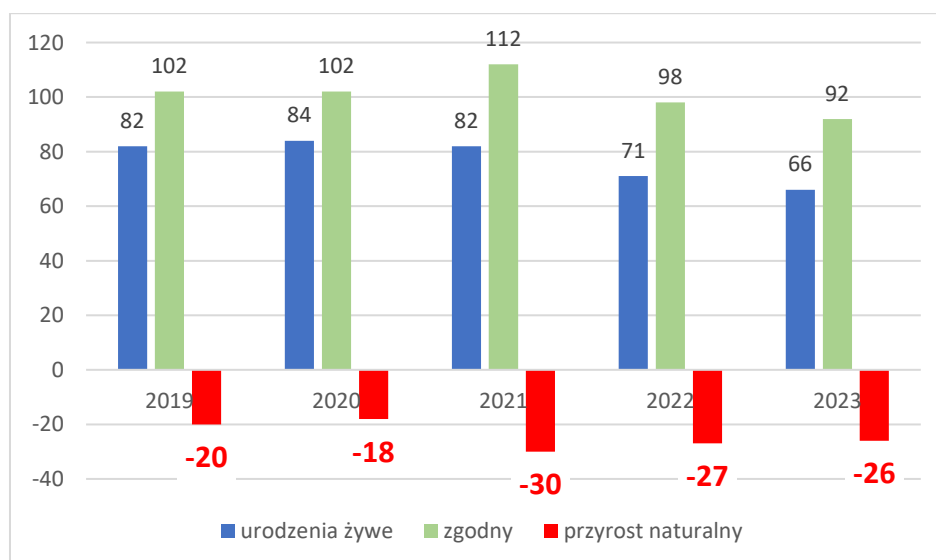
Wykres 2 Saldo migracji na terenie gminy Czerwieńsk w latach 2019-2023

Źródło: opracowanie własne, GUS BDL

Na terenie gminy Czerwieńsk w analizowanych latach 2019-2023 utrzymywało się ujemne saldo migracji, które pod koniec grudnia 2023 r. wynosiło -26 osób. Wskaźnik przyrostu naturalnego utrzymywał się na zbliżonym poziomie.

Wykres 3 Przyrost naturalny na terenie gminy Czerwieńsk w latach 2019-2023

Źródło: opracowanie własne, GUS BDL

Według grup funkcjonalnych na terenie gminy w 2023 r. odnotowano 1 639 osób w wieku przedprodukcyjnym, 6 346 osób w wieku produkcyjnym oraz 2 146 w wieku poprodukcyjnym. Z analizy danych wynika, że w ostatnich latach wzrosła liczba osób w wieku przedprodukcyjnym (o 62 osoby) oraz poprodukcyjnym (o 196 osób), a zmniejszeniu uległa liczba osób w wieku produkcyjnym (o 106 osób).

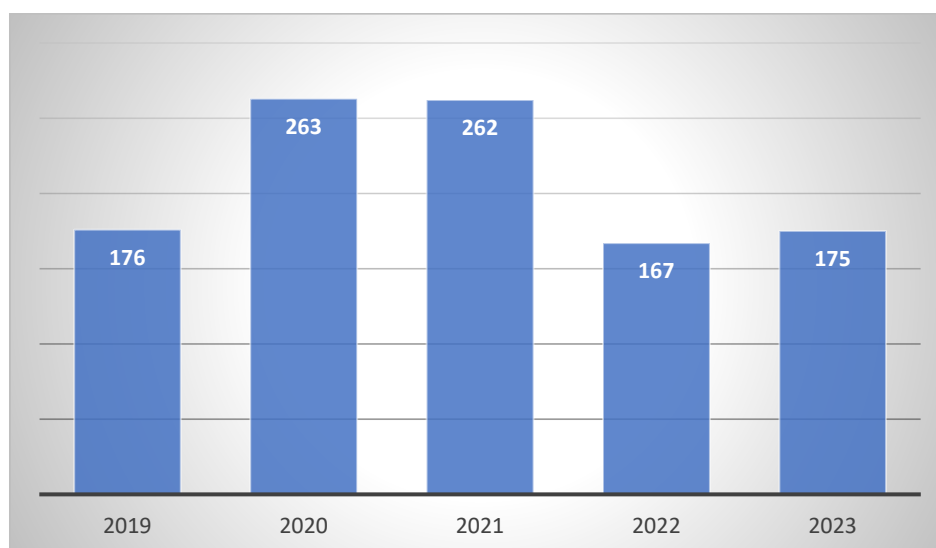
Tabela 1 Liczba ludności w podziale na grupy funkcjonalne w latach 2019-2023

Ludność	2019	2020	2021	2022	2023
Wiek przedprodukcyjny	1 577	1 745	1 714	1 686	1 639
Wiek produkcyjny	6 452	6 297	6 268	6 290	6 346
Wiek poprodukcyjny	1 950	2 002	2 046	2 091	2 146

Źródło: opracowanie własne, GUS BDL

Analizując uwarunkowania rynku pracy na terenie gminy Czerwieńsk można wskazać, iż bezrobocie nie stanowi poważnego problemu społecznego gminy. W 2023 r. odnotowano łącznie 175 osób pozostających bez zatrudnienia na lokalnym rynku pracy, w tym 88 kobiet. Większość mieszkańców gminy dojeżdża do pracy na obszarze Zielonej Góry lub Sulechowa. W analizowanych latach 2019-2023 liczby osób bezrobotnych wzrosła w okresie pandemii i wówczas wynosiła 263 osoby. Jednakże okres stabilizacji popandemicznego rynku pracy ustabilizował się i liczba osób bezrobotnych w gminie zmniejszyła się porównywalnie do okresu przed pandemią.

Wykres 4 Osoby bezrobotne na terenie gminy Czerwieńsk w latach 2019-2023

Źródło: opracowanie własne, GUS BDL

Analizując sytuację osób pozostających bez zatrudnienia na lokalnym rynku pracy w grupie osób znajdujących się w szczególnej sytuacji odnotowano spadek liczby bezrobotnych kobiet (o 17 osób) oraz wzrost liczby bezrobotnych mężczyzn (o 16 osób). w analizowanych latach przybyło również osób w wieku do 30 roku życia, które zasiliły grupę osób bezrobotnych, choć był to niewielki wzrost o 5 osób. Warto podkreślić, iż w grupie osób po 50 roku życia odnotowano spadek liczby bezrobotnych o 23 osoby. Również wskaźnik długotrwale bezrobotnych uległ zmniejszeniu o 17 osób.

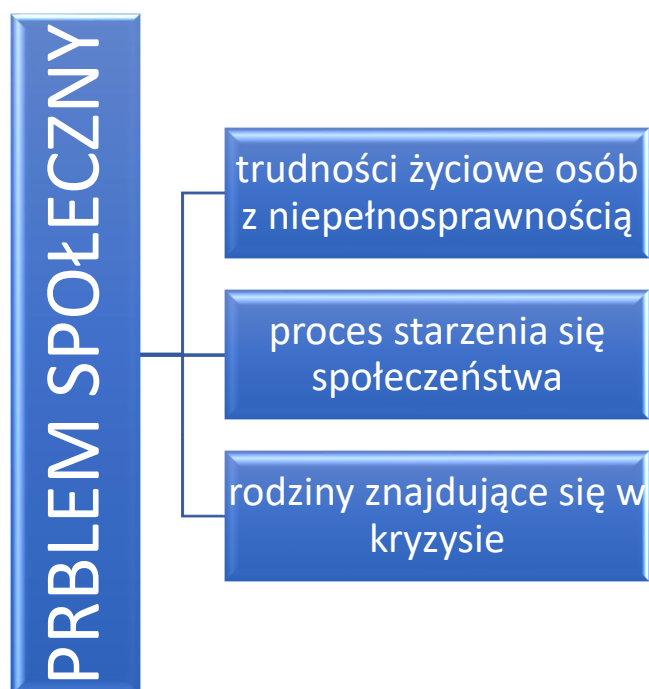
Tabela 2 Szczególna grupa osób bezrobotnych na terenie gminy Czerwieńsk w latach 2019-2023

Osoby bezrobotne	2019	2020	2021	2022	2023
Kobiety	105	138	138	87	88
Mężczyźni	71	125	124	80	87
Osoby do 30 r. ż.	35	49	55	31	40
Osoby po 50 r. ż.	65	76	75	44	41
Długotrwale bezrobotni	78	94	142	78	67

Źródło: opracowanie własne, GUS BDL

1.2 Problemy i wyzwania społeczne występujące na terenie gminy

W wyniku przeprowadzonych badań społecznych na terenie gminy Czerwieńsk zdiagnozowano trzy grupy osób znajdujących się w kryzysie, są to: osoby z niepełnosprawnością, osoby starsze, w wieku poprodukcyjnym oraz rodziny borykające się z problemami opiekuńczo-wychowawczymi i znajdującymi się w kryzysie z uwagi na inne występujące problemy społeczne (np. alkoholizm, przemoc w rodzinie, uzależnienia itp.). W stosunku do tych grup zdiagnozowano na obszarze gminy Czerwieńsk najwięcej problemów społecznych oraz potrzeb wspierania osób z niepełnosprawnością, osób starszych oraz rodzin znajdujących się w sytuacjach kryzysowych.

Źródło: opracowanie własne

NIEPEŁNOSPRAWNOŚĆ

Trudności życiowe osób z niepełnosprawnością wynikają z różnych przyczyn, m.in. fizycznych, psychicznych czy infrastrukturalnych i organizacyjnych. Niepełnosprawność jako zjawisko społeczne ma na ogół dwa wymiary. Może ona mieć charakter formalny, co oznacza, że część osób ma oficjalnie orzeczoną niepełnosprawność (co nazywamy niepełnosprawnością prawną). Natomiast część osób niepełnosprawnych nie ma formalnie orzeczonej niepełnosprawności, jednakże w ich subiektywnej ocenie odczuwają ograniczenia sprawności, wykonywania podstawowych czynności. Grupa druga jest na ogół grupą znacznie liczniejszą w społeczeństwie polskim, choć niestety grupa ta jest też zazwyczaj bardzo trudna do zdiagnozowania pod względem liczbowym, gdyż jej członkowie często nie korzystają ze wsparcia instytucji adresowanych do osób z niepełnosprawnościami, przez to dla większości z nich pozostają niezauważeni.

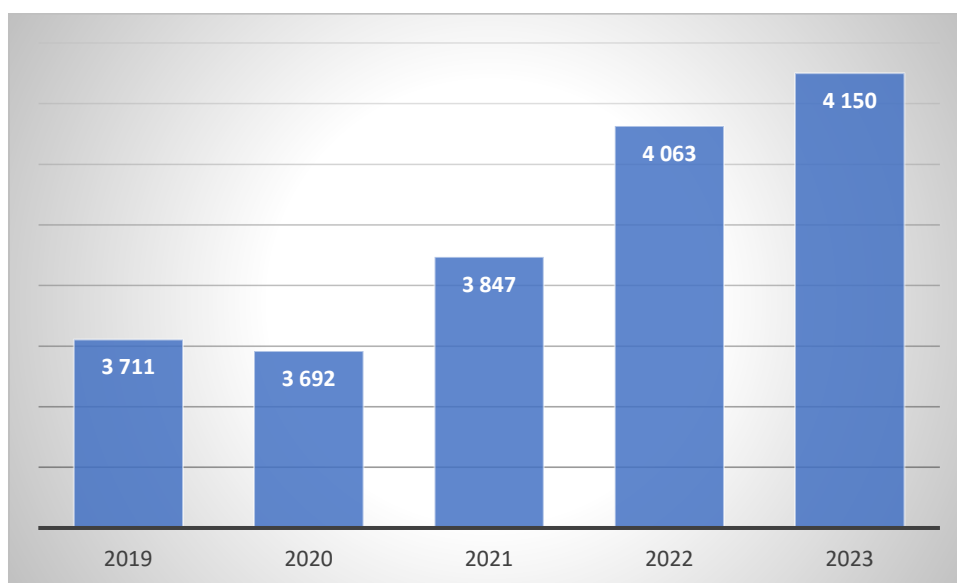
Grupa osób prawnie niepełnosprawnych posiada przyznane orzeczenie o stopniu niepełnosprawności, które uprawnia do ubiegania się o różnego rodzaju świadczenia oraz ulgi. W rozporządzeniu w sprawie orzekania o niepełnosprawności i stopniu niepełnosprawności wymienia się trzy stopnie niepełnosprawności: lekki, umiarkowany

i znaczny. Z punktu widzenia deinstytucjonalizacji usług społecznych, najbardziej istotna jest sytuacja osób niepełnosprawnych w stopniu umiarkowanym i znacznym. Wynika to z faktu, że osoby z niepełnosprawnością w stopniu lekkim nie potrzebują wsparcia o charakterze opiekuńczym.

Liczba osób posiadających orzeczenie o niepełnosprawności na terenie gminy Czerwieńsk nie została dotychczas zdiagnozowana. Aby móc realizować wsparcie i usługi społeczne w wyniku realizacji planu deinstytucjonalizacji usług społecznych na terenie gminy, należy przede wszystkim podjąć próbę oszacowania liczby osób z niepełnosprawnością na jej terenie. Obecnie liczba osób z niepełnosprawnością w Polsce mierzona jest na poziomie krajowym, wojewódzkim oraz powiatowym. Niestety brak oficjalnych danych zbieranych na poziomie gminnym.

Z danych Ośrodka Pomocy Społecznej w Czerwieńsku wynika, że w 2023 r. udzielono łącznie 4 150 świadczeń w postaci zasiłku pielęgnacyjnego. W analizowanych latach 2019-2023 liczby przyznanych zasiłków pielęgnacyjnych dla niepełnosprawnych osób z terenu gminy uległa wzrostowi o 439 świadczeń, co wskazuje na zwiększającą się potrzebę korzystania z zasiłków przez osoby z niepełnosprawnością. We wspomnianej liczbie mieszczą się tylko osoby z niepełnosprawnością prawną, których sytuacja finansowa była na tyle skomplikowana, że zgłosiły się oficjalnie po pomoc do gminy. Jak wspomniano wcześniej, należy pamiętać także o pozostałych osobach, np. z niepełnosprawnością prawną, ale niewymagających wsparcia finansowego, czy osobach z niepełnosprawnością biologiczną. Ich liczba jest zdecydowanie większa.

Wykres 5 Liczba świadczeń zasiłku pielęgnacyjnego w gminie Czerwieńsk w latach 2019-2023

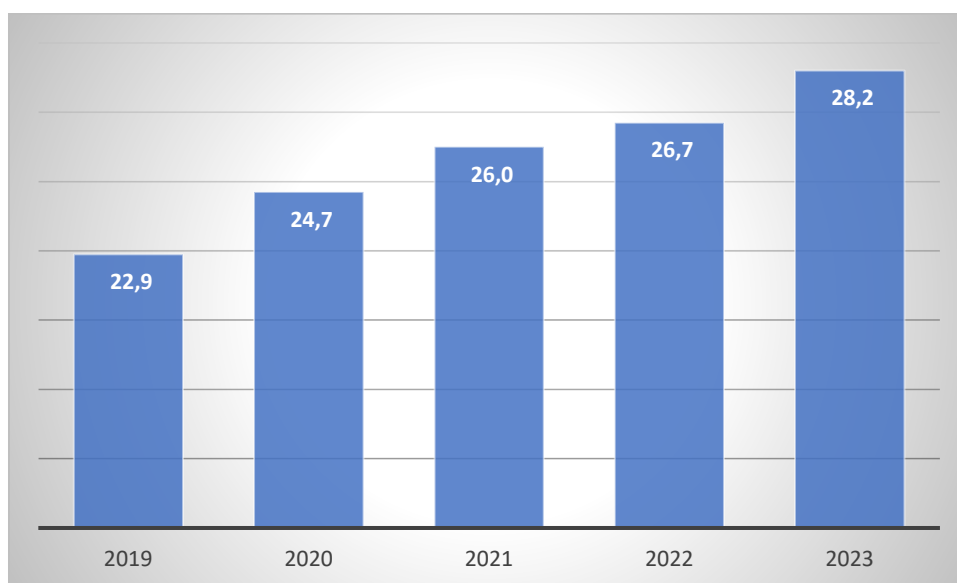
Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z Ośrodka Pomocy Społecznej w Czerwieńsku

Problemy osób z niepełnosprawnością w stopniu umiarkowanym i znacznym dotyczą przede wszystkim samodzielnej egzystencji czy niemożność znalezienia zatrudnienia. Trudnością w normalnym funkcjonowaniu są bariery architektoniczne, a także często bariery psychiczne osób z niepełnosprawnością. Diagnozowanie ich potrzeb powinno wynikać z pogłębionej diagnozy liczby osób z niepełnosprawnością na terenie gminy oraz ich potrzebami, gdyż każdy może posiadać inne, indywidualne potrzeby.

STAROŚĆ

W wyniku zachodzących zmian demograficznych następuje wzrost liczby osób starszych. Proces starzenia się społeczeństwa polskiego postępuje z roku na rok, w wyniku czego w kolejnych latach będzie przybywać osób starszych, w wieku poprodukcyjnym, które będą wymagały odpowiedniego wsparcia i pomocy. Rozwój polityki społecznej będzie ukierunkowany na udzielenie pomocy i wsparcia osobom starszym za pomocą różnych usług społecznych świadczonych na ich rzecz. Na terenie gminy Czerwieńsk współczynnik obciążenia demograficznego osobami starszymi w 2023 r. wynosił 28,2 p.p. Od roku 2019 wzrósł on o 5,3 p.p., co wskazuje na postępujący przyrost osób starszych w stosunku do osób w wieku przedprodukcyjnym.

Wykres 6 Współczynnik obciążenia demograficznego osobami starszymi na terenie gminy Czerwieńsk w latach 2019-2023

Źródło: opracowanie własne, GUS BDL

Na terenie gminy Czerwieńsk odsetek liczby osób starszych wynosi 21%. Z danych demograficznych wynika, iż będzie on systematycznie wzrastał. W związku z czym będą wzrastać potrzeby osób w wieku poprodukcyjnym, które będą dotyczyły głównie opieki medycznej, dostępności do lekarzy specjalistów, opieki doraźnej lub stałej oraz działań w zakresie organizacji ich czasu wolnego i aktywizacji społecznej. Rozpoznanie w obszarze zasobów finansowych (źródło utrzymania/dochodu: emerytura bądź renta) wydaje się być niezbędnym elementem i fundamentem działań kierowanych do seniorów w przyszłości, a następnie zdiagnozowanie stopnia zaspokojenia potrzeb fizjologicznych (zdrowie, odżywianie itp.), oraz bezpieczeństwa (dach nad głową, finanse). Brak lub niepełne uregulowanie tych kwestii w znacznym stopniu będzie utrudniało aktywizację społeczną seniorów w środowisku lokalnym.

Warto podkreślić, iż beneficjentami Ośrodka Pomocy Społecznej w Czerwieńsku w dużej mierze są rodziny jednoosobowe (najczęściej samotni seniorzy), którzy korzystają ze świadczeń pieniężnych lub niepieniężnych. Borykają się one z problemem ubóstwa.

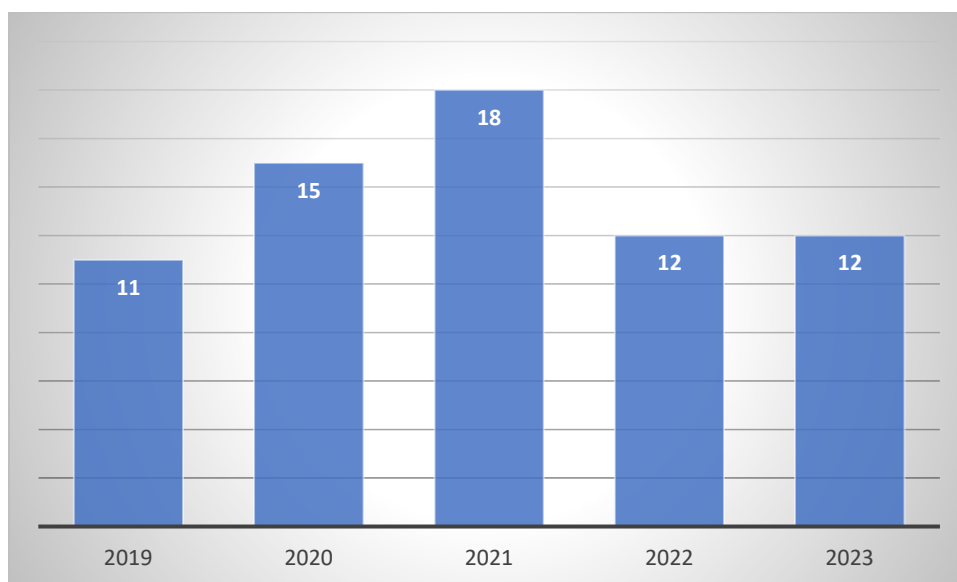
Tabela 3 Liczba rodzin pobierających świadczenia w 2023 r.

Typ rodziny	Ogółem	Świadczenia pieniężne	Świadczenie niepieniężne
Jednoosobowe	106	92	23
Wieloosobowe	50	45	14

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z Ośrodka Pomocy Społecznej w Czerwieńsku

Dodatkowo analiza danych wykazała, że na terenie gminy wzrasta potrzeba udzielania i korzystania z usług opiekuńczych. W 2023 r. z tego rodzaju wsparcia skorzystało 12 osób.

Wykres 7 Liczba osób korzystających z usług opiekuńczych na terenie gminy Czerwieńsk w latach 2019-2023

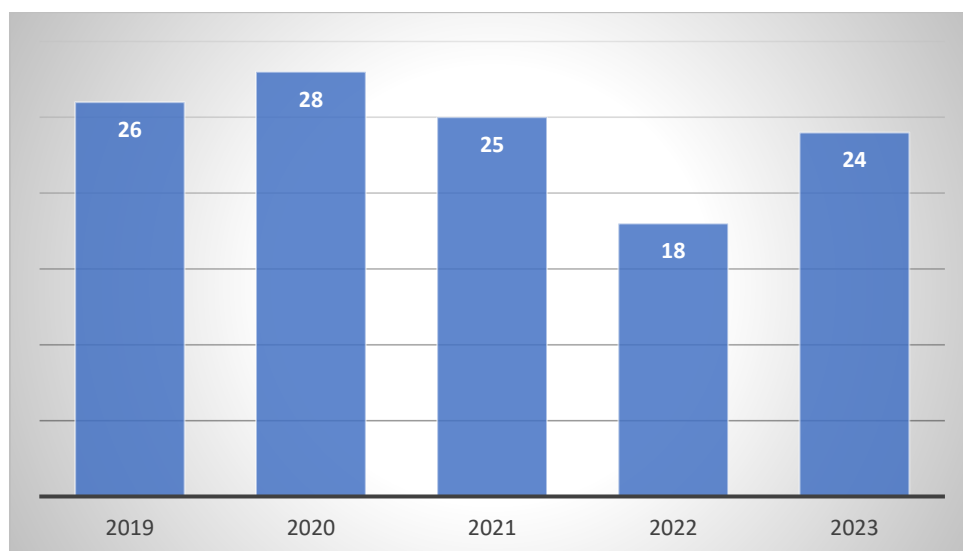
Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z Ośrodka Pomocy Społecznej w Czerwieńsku

RODZINA

Rodziny znajdujące się w kryzysie należą do grup potrzebujących pomocy i wsparcia ze strony gminy i różnych instytucji. Ich problemy są różnorodne. Najczęściej dotyczą problemów opiekuńczo-wychowawczych, nieporadności życiowej, problemami z uzależnieniem czy występowaniem przemocy domowej. Rodziny dysfunkcyjne borykają się z problemem bezrobocia, ubóstwa, niezaradności życiowej czy nieodpowiednim gospodarowaniem budżetem domowym. Jest to najliczniejsza grupa beneficjentów Ośrodka Pomocy Społecznej, gdyż zgodnie z kryterium dochodowym kwalifikują się do uzyskania wsparcia finansowego w ramach zasiłków czy innych świadczeń.

Z danych Ośrodka Pomocy Społecznej w Czerwieńsku wynika, że w 2023 r. udzielono wsparcia dla 173 rodzin z terenu gminy, w którym przebywało łącznie 339 osób. rodziny te korzystały głównie z pomocy finansowej w formie zasiłków, a także z pomocy niefinansowej w formie pracy socjalnej. Z danych wynika, że od 2022 r. wzrasta potrzeba udzielania wsparcia w postaci poradnictwa specjalistycznego, z którego w 2022 r. skorzystały 53 rodziny, a w 2023 r. – 8 rodzin. W latach poprzednich nie odnotowywano rodzin korzystających z poradnictwa specjalistycznego lub była to niewielka liczba rodzin. Również kryzys rodziny widoczny jest w danych statystycznych dotyczących udzielanego wsparcia w postaci asystenta rodziny. W analizowanych latach 2019-2023 wzrosła liczba rodzin objętych pomocą asystenta. W 2023 r. ze wsparcia asystenta skorzystało 24 rodziny.

Wykres 8 Liczba rodzin objętych wsparciem asystenta rodziny w latach 2019-2023

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z Ośrodka Pomocy Społecznej w Czerwieńsku

Na zakończenie warto zaznaczyć, że scharakteryzowane powyżej grupy osób należą do grup beneficjentów korzystających najczęściej ze wsparcia Ośrodka Pomocy Społecznej w Czerwieńsku od wielu lat. Z analizy danych wynika, że ubóstwo, niepełnosprawność oraz długotrwała lub ciężka choroba należą do głównych powodów korzystania z pomocy społecznej.

Tabela 4 Powody udzielania pomocy rodzinom w roku 2019 i 2023

Powody udzielania pomocy i wsparcia	2019	2023
Ubóstwo	183	118
Długotrwała lub ciężka choroba	42	35
Niepełnosprawność	117	82
Potrzeba ochrony macierzyństwa	52	14
Potrzeba ochrony macierzyństwa – w tym potrzeba ochrony wielodzietności	33	8
Bezradność w sprawach opiekuńczo-wychowawczych i prowadzenia gospodarstwa domowego	43	19
Bezrobocie	10	51
Alkoholizm	30	42
Trudności w przystosowaniu do życia po zwolnieniu z zakładu karnego	2	2
Bezdomność	10	3
Narkomania	1	2
Przemoc domowa	3	4
Zdarzenie losowe	2	2

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z Ośrodka Pomocy Społecznej w Czerwieńsku

Z pomocy społecznej na terenie gminy Czerwieńsk korzystają w przeważającej mierze rodziny wielodzietne lub rodziny jednoosobowe. Głównym powodem udzielania wsparcia jest ubóstwo tych rodzin, następnie niepełnosprawność, bezrobocie, alkoholizm i długotrwała lub ciężka choroba, co zaprezentowano w poniższym zestawieniu.

Tabela 5 Główne powody przyznawania pomocy dla rodzin jednoosobowych i wieloosobowych

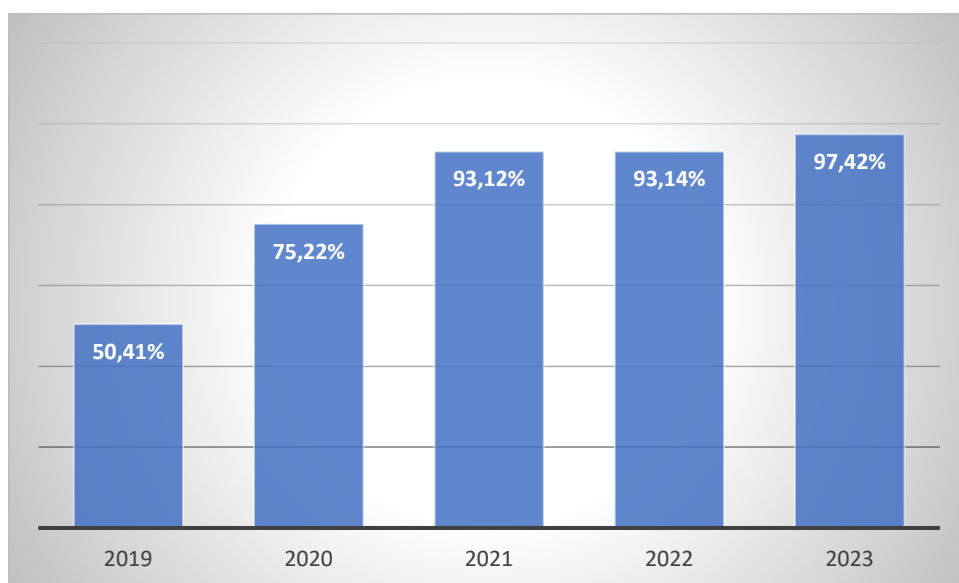
Typ rodziny	Ogółem	Rodzina jednoosobowa	Rodzina wieloosobowa (4 i więcej osób)
Ubóstwo	116	81	14
Niepełnosprawność	82	66	5
Bezrobocie	5	26	11
Alkoholizm	38	33	-
Długotrwała lub ciężka choroba	35	25	2

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z Ośrodka Pomocy Społecznej w Czerwieńsku

Pomimo ogólnie spadającej liczby beneficjentów Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Czerwieńsku korzystających z pomocy finansowej w ostatnich latach, nie ubywa zajęć pracownikom socjalnym. Spadek ogólnej liczby klientów otrzymujących świadczenia, nie przekłada się na mniejszy zakres i ilość pracy. Zaobserwować można, że praca socjalna jest formą pomocy, jaką ośrodek świadczy na rzecz wszystkich mieszkańców, niezależnie od ich dochodów. Pracownicy socjalni często udzielają pomocy w formie poradnictwa (wszelkiego rodzaju) dla osób i rodzin wywodzących się z różnych środowisk, co jest wynikiem między innymi niezradności życiowej, a także widocznego rozluźnienia więzi rodzinnych i społecznych, zdarzeń losowych, samotności osób starszych itp. Praca socjalna stała się rodzajem interwencji oraz profilaktyki, ale obejmuje również długofalowe działania na rzecz osób i rodzin potrzebujących wsparcia. Pracownicy socjalni posiadają wiedzę na temat funkcjonowania środowiska lokalnego, współpracują, a także podejmują działania z innymi jednostkami i podmiotami na rzecz niwelowania problemów społecznych. Współczesny pracownik socjalny boryka się zarówno z problemami rodzin w zakresie sprawowania przez nich funkcji opiekuńczo-wychowawczych, rozpadu więzi rodzinnych, konfliktów rodzinnych, uzależnień, a także z samotnością osób starszych, ich chorobami czy niepełnosprawnością.

Współczesnej pracy pracowników socjalnych nie da się przedstawić statystycznie, za pomocą liczb. Udzielanie porad, informowanie, rozmowa czy pomoc w wypełnianiu dokumentów dla potrzebujących mieszkańców nie jest odnotowywana. Dlatego trudno jest oszacować jej wysokość oraz charakter. Dużym problemem współczesnych ośrodków pomocy społecznej jest deficyt pracowniczy, który wynika z nadmiaru obowiązków pracy wykonywanej w charakterze pracownika socjalnego w stosunku do wynagrodzenia, jak również wypalenie zawodowe i ogólne zniechęcenie do pracy socjalnej.

Chcąc statystycznie przedstawić wzrost ilości pracy socjalnej w ostatnich latach przyjęto wskaźnik pracy socjalnej liczonej jako stosunek liczby rodzin objętych pracą socjalną do rodzin osób, którym przyznano świadczenie. W wyniku tych obliczeń w 2023 r. wskaźnik pracy socjalnej wynosił 97,42%, co oznacza, że w ostatnich 5 latach wzrósł on o 47,01%

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z Ośrodka Pomocy Społecznej w Czerwieńsku

1.3 Analiza dokumentów strategicznych samorządu i aktów prawa miejscowego w zakresie realizowania usług społecznych

Gmina Czerwieńsk i instytucje w niej działające działają w oparciu o dokumenty strategiczne, stworzone z myślą o efektywnym planowaniu działań i dostosowywaniu ich do aktualnych problemów. Są one przyjęte przez władze gminy mocą zarządzenia burmistrza, stając się jednocześnie aktem prawa miejscowego. Z pośród najważniejszych z nich wyróżnić można przede wszystkim:

- **Strategię Rozwoju Gminy Czerwieńska na lata 2024-2029** - dokument określa plan rozwoju lokalnego i kluczowe kierunki rozwoju gminy Czerwieńsk. Misją gminy Czerwieńsk jest stworzenie spokojnej i bezpiecznej przestrzeni do zamieszkania, zrównoważonego rozwoju, wspierania przedsiębiorczości, poprzez aktywną współpracę mieszkańców, instytucji samorządowych i innych grup społecznych. Jej wizją jest to, że gmina Czerwieńsk rozwija się w myśl zasad zrównoważonego rozwoju, mieszkańcy mają dostęp do miejsc pracy, edukacji, opieki zdrowotnej, kultury i wypoczynku oraz zapewnione jest czyste środowisko i poczucie bezpieczeństwa. Dokument zawiera 3 strategiczne cele działania: rozwój infrastruktury, przestrzeni i środowiska; rozwój gospodarczy gminy oraz poprawa jakości życia mieszkańców.
- **Strategię Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Czerwieńsk na lata 2021-2030** – dokument wyznacza główne działania dla samorządu i mieszkańców w celu

poprawy funkcjonowania gminy pod względem społecznym, który rzutuje na sferę ekonomiczną, demograficzną i gospodarczą. Ponadto Strategia ma na celu ograniczenie lub eliminację problemów społecznych na terytorium gminy. W ramach dokumentu określono następujące cele strategiczne:

- Zwiększenie aktywności zawodowej i społecznej osób zagrożonych długotrwałym bezrobociem oraz osób nieaktywnych zawodowo, ze szczególnym uwzględnieniem kobiet.
- Zwiększenie wsparcia na rzecz osób starszych i niepełnosprawnych w celu umożliwienia im większej integracji społecznej.
- Poprawa skuteczności wsparcia w obszarze przeciwdziałania uzależnieniom i przemocy w rodzinie.
- Wspieranie rodzin oraz zapewnienie dzieciom i młodzieży warunków do prawidłowego rozwoju.

Oprócz wymienionych dokumentów o charakterze lokalnym gmina Czerwieńsk działa także w oparciu o kilka dokumentów strategicznych, mających charakter ponadlokalny. Są one przyjęte przez władze powiatu, województwa lub państwa, mocą uchwały lub rozporządzenia, stając się w wielu przypadkach aktem prawa miejscowego. Z pośród nich warto z pewnością wyróżnić takie dokumenty jak:

- **Strategia Rozwoju Województwa Lubuskiego 2030** - pomiędzy wieloma ambitnymi celami z różnych dziedzin życia, koncentruje się także na kwestiach społecznych, wymieniając między innymi działania adresowane bezpośrednio do seniorów czy osób z niepełnosprawnościami, jak również planując aktywności adresowane do pozostałych grup defaworyzowanych w sposób pośredni.
- **Strategia Polityki Społecznej Województwa Lubuskiego na lata 2021-2030** – w oparciu o nią wytypowano główne problemy polityki społecznej oraz grupy społeczne, które mają być podmiotami polityki społecznej: starzenie się populacji – seniorzy, problemy psychospołeczne – dzieci i młodzież, problemy z wykonywaniem funkcji opiekuńczo-wychowawczej – rodzina, niepełnosprawność jako problem w wymiarze indywidualnym i społecznym – osoby z niepełnosprawnościami, w tym z zaburzeniami psychicznymi, osoby w kryzysie bezdomności.
- **Regionalny Program Ochrony Zdrowia Psychicznego dla Województwa**

Lubuskiego na lata 2021-2022, w którym część planistyczna zawiera założenia i kierunki rozwoju różnych form ochrony zdrowia psychicznego, precyzując cele i działania prowadzące do sprawnej realizacji założonych planów w poszczególnych zakresach tematycznych.

- **Strategia na rzecz osób z niepełnosprawnościami 2021-2030** - posiada zasięg ogólnopolski, koordynuje działania na rzecz wsparcia osób z niepełnosprawnościami na terenie całego kraju.

2. Analiza zasobów środowiskowych

2.1 Analiza zasobów systemu wsparcia i realizowanych dotychczas usług

Zgodnie z przeprowadzonymi badaniami nad potrzebami i potencjałami, podjęto decyzję, by pierwszym krokiem było sformułowanie przez przedstawicieli OPS listy usług, które w świetle dotychczasowych doświadczeń mogą być uznane za zgodne z potrzebami mieszkańców.

Podjęcie tej decyzji wynikało z założenia, że OPS jako instytucja, która od wielu lat organizuje i realizuje szereg usług ma dobrą orientację w tej sprawie. Za wyborem określonego typu proponowanych wstępnie usług przemawiały następujące przesłanki:

- a) konieczność uwzględnienia głównych obszarów problemowych (niepełnosprawność, starość, rodzina);
- b) wiedza na temat zainteresowania mieszkańców określonego typu usługami wynikająca z dotychczasowych doświadczeń i postulatów mieszkańców;
- c) informacje o udanych inicjatywach w innych gminach.

W tabeli poniżej przedstawiono listę wspomnianych propozycji wraz z uzasadnieniem wyboru.

Tabela 6 Realizowane usługi społeczne i potrzeba ich kontynuacji w przyszłości

RODZAJ USŁUGI	UZASADNIENIE
Obszar problemowy: NIEPEŁNOSPRAWNOŚĆ	
Asystent osoby niepełnosprawnej	Główne powody wyboru usługi: problemy zgłaszane przez osoby z niepełnosprawnością oraz ich rodziny w zakresie wykluczenia społecznego.

	<p>Osoby z niepełnosprawnością borykają się z ogromem problemów, do których należą m.in. utrudnienia architektoniczne (również w miejscu zamieszkania), komunikacyjne oraz społeczne. Coraz częściej zgłaszają potrzebę niezależności i integracji ze społeczeństwem oraz potrzebę uczestnictwa w życiu społecznym. Osoby w niepełnosprawnością zgłaszają też potrzebę odciążenia rodzin od opieki nad nimi. Asystent osoby niepełnosprawnej to usługa mająca na celu pomoc osobie z niepełnosprawnością oraz jej rodzinie w radzeniu sobie z trudnościami, dbająca o możliwość zrealizowania marzeń i pragnień osoby z niepełnosprawnością wpływając tym samym na poprawę jakości życia poszczególnych osób i rodzin.</p>
<p>Opieka wytchnieniowa w miejscu zamieszkania</p>	<p>Główne powody wyboru usługi: prośby opiekunów, brak możliwości uwzględnienia ich potrzeb w dotychczasowej formule działania OPS.</p> <p>Konsekwencją obciążenia fizycznego i psychicznego osób sprawujących stałą, bieżącą opiekę nad osobami z niepełnosprawnościami jest ograniczenie ich uczestnictwa w życiu społecznym oraz znaczne zawężenie ich możliwości zadbania o własne sprawy i potrzeby, w tym potrzeby zdrowotne, potrzeby kontaktu z instytucjami, relacje rodzinne itp. Niezbędne jest wsparcie grupy opiekunów faktycznych osób z niepełnosprawnościami w miejscu ich zamieszkania w postaci doraźnej przerwy w sprawowaniu bezpośredniej opieki poprzez czasowe jej przekazanie innym osobom tak, by umożliwić opiekunom przynajmniej chwilową koncentrację na własnych potrzebach oraz zadbanie o odpoczynek niezbędny dla prawidłowego funkcjonowania psychofizycznego, a finalnie poprawy jakości życia.</p>
<p>Szkolenia dla opiekunów osób niepełnosprawnych</p>	<p>Główne powody wyboru usługi: zaobserwowane przez pracowników Ośrodka Pomocy Społecznej trudności rodzin osób z niepełnosprawnościami w zakresie opieki nad osobami, które wymagają wsparcia osób drugich w codziennym życiu.</p> <p>Szkolenia dla opiekunów wybrane zostały jako jedna z usług z uwagi na to, iż znaczna część osób, które z dnia na dzień stały się opiekunami najbliższych sobie osób, nie ma wiedzy i umiejętności w tym zakresie.</p>

	<p>Szkolenia pozwolą zdobyć umiejętności i wiedzę niezbędną do profesjonalnej opieki i wsparcia osób z różnymi niepełnosprawnościami, zarówno pod względem teoretycznym, ale i praktycznym. Dzięki szkoleniu opiekunowie zostaną wyposażeni w podstawową wiedzę na temat procesów psychicznych, prawnych oraz komunikacyjnych, które wydają się być niezwykle ważne z efektywnej opiece nad osobami z niepełnosprawnościami. Umiejętność zaoferowania profesjonalnego wsparcia osobie z niepełnosprawnością będzie miała wpływ na codzienne życie osób z niepełnosprawnością, przygotowując opiekunów do świadomego działania w ramach obowiązujących przepisów i najlepszych praktyk.</p>
<p>Grupa wsparcia dla rodzin osób z niepełnosprawnościami</p>	<p>Główne powody wyboru usługi: zaobserwowane przez pracowników Ośrodka Pomocy Społecznej trudności rodzin osób z niepełnosprawnościami w zakresie opieki nad tymi osobami.</p> <p>Sprawowanie opieki nad osobą niesamodzielną na skutek ograniczeń zdrowotnych często wiąże się z doświadczaniem przez członków rodzin silnych emocji wynikających m.in. z braku przygotowania – w tym wiedzy i umiejętności niezbędnych do sprawowania szczególnego rodzaju opieki związanej z charakterem niepełnosprawności, z frustracji własnych potrzeb oraz izolacji społecznej opiekunów związanej z ograniczonymi ich możliwościami swobodnego dysponowania wolnym czasem. Za niezbędne dla poprawy jakości życia opiekunów uznano realizację specjalistycznej usługi społecznej poprzez organizację zajęć i spotkań edukacyjnych, informacyjnych i wspierających ww. osoby, stwarzających możliwość nabycia wiedzy i wymiany doświadczeń w zakresie rozwiązywania konkretnych problemów w sprawowaniu bieżącej opieki; udzielenie emocjonalnego wsparcia przez osoby, będące w podobnej sytuacji życiowej; zmiany wzorców zachowania; przewartościowania dotychczasowych doświadczeń tak, by określić nowe źródła satysfakcji życiowej.</p>
<p>Wypożyczalnia sprzętu rehabilitacyjnego i pomocniczego</p>	<p>Główne powody wyboru usługi: obserwacje poczynione przez pracowników socjalnych OPS, do których systematycznie zgłaszają się osoby pytając o sprzęt ułatwiający opiekę nad osobą zależną.</p>

	<p>Nowoczesny, wysokiej jakości sprzęt, który byłby dostępny w wypożyczalni w realny sposób mógłby ułatwić codzienną opiekę w warunkach domowych nad osobami starszymi bądź po przebytych urazach czy zabiegach. Ważne jest, aby osoby starsze i schorowane oraz z niepełnosprawnością miały zapewnione komfortowe warunki życia oraz rehabilitacji w swoim domu. Zakup łóżka rehabilitacyjnego, czy wózka inwalidzkiego może nie być w zasięgu finansowym każdego, dlatego wychodzą naprzeciw oczekiwaniom i potrzebom klientów, wypożyczalnia dawałaby możliwość wypożyczenia tych niezbędnych do kompleksowej opieki nad chorym urządzeń.</p>
<p>Mobilne usługi zdrowotne: fizjoterapeuta, dietetyk, psycholog, podolog, logopeda</p>	<p>Główne powody wyboru usługi: problemy zgłaszane przez osoby z ograniczeniami i ich rodziny, szczególnie te zamieszkujące we wsiach.</p> <p>Mobilne usługi zdrowotne polegają na dostarczaniu opieki zdrowotnej bez konieczności wizyty w tradycyjnym placówce medycznej. Zamiast tego specjaliści odwiedzają osoby z niepełnosprawnością w ich własnym domu zapewniając realizację wymaganej usługi. Dzięki temu osoby z niepełnosprawnością mogą uniknąć długiego czasu oczekiwania na usługę i wysiłku potrzebnego na podróżowanie do placówek medycznych. Jednym z kluczowych atutów tych usług jest ich elastyczność i dostępność. Osoby z niepełnosprawnością mogą umówić się na wizytę w dogodnym dla siebie czasie, eliminując potrzebę przestrzegania godzin pracy placówek medycznych. Dla osób z niepełnosprawnością usługi dostarczane w domu są nieocenione, umożliwiając im dostęp do potrzebnej opieki bez konieczności opuszczania własnego otoczenia.</p>
<p>Mobilne usługi pielęgnacyjne: fryzjer, kosmetyczka</p>	<p>Główne powody wyboru usługi: problemy zgłaszane przez osoby z ograniczeniami i ich rodziny, szczególnie te zamieszkujące we wsiach.</p> <p>Mobilne usługi pielęgnacyjne to odpowiedź na potrzeby osoby z niepełnosprawnością ceniącej sobie indywidualne podejście, wygodę i najwyższą jakość usług. To wygodna alternatywa dla tradycyjnych salonów, umożliwiającą dostęp do szerokiej gamy zabiegów bez</p>

	<p>konieczności opuszczania domu. Osoby z niepełnosprawnościami pragną być zaopiekowane i korzystać z wachlarza usług dostępnego dla osób pełnosprawnych. Pragną cieszyć się profesjonalnymi usługami kosmetycznymi, które otworzą przed nimi nowe perspektywy w dbaniu o urodę.</p>
<p>Usługi opiekuńcze w miejscu zamieszkania</p>	<p>Główne powody wyboru usługi: umożliwienie osobom z niepełnosprawnościami przebywanie i życie w dotychczasowym miejscu zamieszkania bez konieczności umieszczania ich w instytucjonalnych jednostkach pomocy całodobowej</p> <p>Usługi opiekuńcze i specjalistyczne usługi opiekuńcze świadczone w miejscu zamieszkania ich beneficjentów mają szczególne znaczenie, gdyż odpowiednio zorganizowane i realizowane mogą istotnie przyczynić się do zapewnienia odpowiedniej jakości życia osób potrzebujących takiego wsparcia, w szczególności osób z niepełnosprawnością, przy pozostaniu takich osób w dotychczasowych miejscach ich zamieszkania, a tym samym odsunąć w czasie potrzebę umieszczenia ich w instytucjonalnych jednostkach pomocy całodobowej. Nadto mają one znaczenie dla społeczności lokalnych i to w co najmniej dwóch wymiarach, a mianowicie pozostania takich osób w tych społecznościach, co jest korzystne dla nich jako całości, oraz dając zatrudnienie tym ich członkom, którzy usługi takie świadczą.</p>
<p>Mieszkania wspierane</p>	<p>Główne powody wyboru usługi: obawy formułowane przez rodziców i innych bliskich osób z niepełnosprawnościami o ich przyszłość w rozmowach z pracownikami OPS, konieczność wzbogacenia oferty gminy dla tych osób wsparcia o formy nieplacówkowe.</p> <p>Istotną obawą zgłaszaną przez opiekunów osób z niepełnosprawnościami jest obawa o ich przyszłość, w sytuacji, gdy zabraknie opiekuna bądź z racji wieku i stanu zdrowia, nie będzie on w stanie w dalszym ciągu wypełniać swojej funkcji. Biorąc pod uwagę fakt, iż niepełnosprawność wynikająca z poszczególnych dysfunkcji organizmu ogranicza, ale nie zawsze uniemożliwia samodzielne funkcjonowanie, istotnym jest wprowadzenie rozwiązań umożliwiających osobom z</p>

	<p>niepełnosprawnością nabycie umiejętności niezależnego funkcjonowania w środowisku rodzinnym i społecznym. Konieczne jest zapewnienie różnorodnych usług wspierających, bazujących na standardach wynikających z praw człowieka i zorientowanych na rezultaty, w tym przede wszystkim treningu usamodzielniającego, modelującego umiejętności ogólnomieszkańcowskie i społeczne, wzmacniającego posiadane kompetencje, a realizowanego pod okiem wyspecjalizowanego trenera, wspieranego przez terapeutę i psychologa.</p>
<p>Obszar problemowy: STAROŚĆ</p>	
<p>Asystent osoby starszej</p>	<p>Główne powody wyboru usługi: rosnące zjawisko życia w pojedynkę przez osoby starsze i odczuwana przez nie samotność.</p> <p>Jednym z problemów wskazywanych przez osoby starsze jako najbardziej dotkliwy jest poczucie osamotnienia związane nie tyle z rzeczywistym brakiem osób najbliższych w ogóle, co z brakiem ich codziennej obecności w życiu seniorów wynikającym z odrębnego zamieszkiwania. Niejednokrotnie samotne zamieszkiwanie seniorów wiąże się z brakiem odpowiedniego wsparcia w wypełnianiu obowiązków domowych oraz radzeniu sobie z trudnościami życia codziennego. Usługa asystenta osoby starszej, poza ułatwieniem realizacji codziennych obowiązków seniorom, umożliwi im skorzystanie w oferty społecznej i kulturalnej, uczestnictwo w wydarzeniach dedykowanych osobom starszym, np. w działalności Dziennego Domu Senior+ w Czerwieńsku, co wpłynie na wzrost poziomu zadowolenia i satysfakcji życiowej.</p>
<p>Pobudzanie aktywności obywatelskiej - animacja społeczności lokalnej, pomoc sąsiedzka, wolontariat, kluby seniora</p>	<p>Główne powody wyboru usługi: obserwowana potrzeba działań aktywizujących i więziotwórczych ze względu na osłabienie relacji międzyludzkich w środowisku sąsiedzkim.</p> <p>Aktywność obywatelska jest ważnym aspektem funkcjonowania człowieka, mającym – poza oczywistym wpływem na funkcjonowanie całych społeczności - duże znaczenie dla rozwoju wewnętrznych zasobów poszczególnych osób. Wpływa na nasze poczucie satysfakcji z</p>

	<p>życia oraz ogólne poczucie dobrostanu. Biorąc pod uwagę fakt postępującego procesu starzenia się społeczeństwa i zwiększającej się populacji seniorów, istotną potrzebą społeczności lokalnej jest realizacja inicjatyw i akcji społecznych na rzecz osób starszych i przy ich udziale, wpływająca z jednej strony pozytywnie na poprawę jakości życia seniorów oraz dająca wymierne korzyści całej społeczności. Pobudzenie aktywności obywatelskiej skupione będzie wokół zadań:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Wolontariat międzypokoleniowy to usługa realizowana przez seniorów na rzecz dzieci i młodzieży oraz rodzin w kryzysie polegająca na pomocy w nauce czy zagospodarowaniu czasu wolnego oraz usługa realizowana przez osoby młode na rzecz seniorów polegająca na odwiedzinach wolontariuszy w domach osób starszych, minimalizując ich poczucie osamotnienia; • Senioralny wolontariat opiekuńczy, opierający się na idei samopomocy sąsiedzkiej stanowić będzie usługę świadczoną przez wolontariuszy seniorów na rzecz osób starszych samotnych, z niepełnosprawnością, niesamodzielnych; • Spotkania międzypokoleniowe i integracyjne mające na celu wzmacnianie więzi i relacji międzyludzkich oraz wymianę wiedzy i doświadczeń życiowych celem poprawy jakości życia mieszkańców miasta.
<p>Taxi dla seniora</p>	<p>Główne powody wyboru usługi: zgłaszany przez mieszkańców problem wykluczenia transportowego, szczególnie starszych mieszkańców sołectw.</p> <p>Wraz z wiekiem pogłębia się niepełnosprawność osób wynikająca z pogarszającego się stanu zdrowia oraz pojawiają się ograniczenia w poruszaniu się, czyniąc seniorów najliczniejszą grupą z ograniczoną mobilnością, co wpływa na jakość ich życia oraz poziom inkluzji społecznej.</p> <p>Usługa taksówki dla seniorów stanowić będzie działanie zmierzające do zapewnienia bezpiecznego i dostępnego transportu dla osób starszych umożliwiającego im realizację potrzeb społecznych, zdrowotnych, kulturalnych i edukacyjnych.</p>

<p>Mobilne usługi porządkowo – naprawcze „Złota rączka”</p>	<p>Główne powody wyboru usługi: zgłaszane przez seniorów problemy z błahymi zdawałoby się działaniami w obrębie własnego mieszkania lub podwórka.</p> <p>Celem usługi „Złota rączka” jest usunięcie uciążliwości życia codziennego poprzez nieodpłatną pomoc w drobnych, domowych naprawach, które dla osób starszych, z uwagi na ich stan zdrowia bądź samotne zamieszkiwanie, stanowią istotne trudności. Pomoc w pokonaniu tych ograniczeń wpłynie pozytywnie na podniesienie komfortu życia.</p>
<p>Mobilne usługi zdrowotne: fizjoterapeuta, podolog, dietetyk, psycholog</p>	<p>Główne powody wyboru usługi: zgłaszanie przez seniorów ograniczeń w dostępie do specjalistów.</p> <p>Wiek senioralny wiąże się z coraz większą potrzebą korzystania ze specjalistycznych usług zdrowotnych w związku z pogarszającym się stanem psychofizycznym organizmu oraz spadającymi możliwościami samodzielnego radzenia sobie. Celem usługi jest ułatwienie dostępu do specjalistycznych usług zdrowotnych. Pakiet programów zdrowotnych polegających na indywidualnych konsultacjach specjalistycznych w połączeniu z cyklem grupowych spotkań edukacyjnych, umożliwi seniorom lepsze dbanie o zdrowie, poprawiając ich komfort codziennego życia, umożliwiając dłuższy i zaangażowany udział w życiu społeczności.</p>
<p>Diagnostyka mobilna: sluchobus, okulista, osteobus, mammobus itp.</p>	<p>Główne powody wyboru usługi: zgłaszanie przez seniorów ograniczeń w dostępie do specjalistów oraz trudności z przemieszczaniem się i dotarciem na badania, a także długi czas oczekiwania na konsultację.</p> <p>Wiek senioralny wiąże się z coraz większą potrzebą korzystania ze specjalistycznych usług zdrowotnych w związku z pogarszającym się stanem psychofizycznym organizmu oraz spadającymi możliwościami samodzielnego radzenia sobie. Celem usługi jest ułatwienie dostępu do specjalistycznych badań zdrowotnych.</p> <p>Możliwość skorzystania z badań w miejscu zamieszkania umożliwi seniorom lepsze dbanie o zdrowie, poprawiając ich komfort</p>

	codziennego życia, umożliwiając dłuższy i zaangażowany udział w życiu społeczności.
Mobilne usługi pielęgnacyjne: fryzjer, kosmetyczka	<p>Główne powody wyboru usługi: problemy zgłaszane przez osoby starsze, szczególnie te zamieszkujące we wsiach w zakresie samodzielnego dotarcia do fryzjera lub kosmetyczki.</p> <p>Mobilne usługi pielęgnacyjne to odpowiedź na potrzeby osób starszych, które pragną dbać o swoją atrakcyjność ceniących sobie jednocześnie indywidualne podejście, wygodę i najwyższą jakość usług. To wygodna alternatywa dla tradycyjnych salonów, umożliwiającą dostęp do szerokiej gamy zabiegów bez konieczności opuszczania domu. Pragną cieszyć się profesjonalnymi usługami kosmetycznymi, które pomogą zadbać o wygląd.</p>
Usługi opiekuńcze w miejscu zamieszkania	<p>Główne powody wyboru usługi: umożliwienie osobom z niepełnosprawnościami przebywanie i życie w dotychczasowym miejscu zamieszkania bez konieczności umieszczania ich w instytucjonalnych jednostkach pomocy całodobowej</p> <p>Usługi opiekuńcze świadczone w miejscu zamieszkania ich beneficjentów mają szczególne znaczenie, gdyż odpowiednio zorganizowane i realizowane mogą istotnie przyczynić się do zapewnienia odpowiedniej jakości życia osób potrzebujących takiego wsparcia, w szczególności osób z niepełnosprawnością, przy pozostaniu takich osób w dotychczasowych miejscach ich zamieszkania, a tym samym odsunąć w czasie potrzebę umieszczenia ich w instytucjonalnych jednostkach pomocy całodobowej. Nadto mają one znaczenie dla społeczności lokalnych i to w co najmniej dwóch wymiarach, a mianowicie pozostania takich osób w tych społecznościach, co jest korzystne dla nich jako całości, oraz dając zatrudnienie tym ich członkom, którzy usługi takie świadczą.</p>
Obszar problemowy: RODZINA	
Pakiet poradnictwa specjalistycznego -	Główne powody wyboru usługi: wiedza pracowników OPS działających na rzecz rodzin.

<p>psycholog dziecięcy, psychoterapeuta, terapeuta uzależnień dzieci i młodzieży, terapeuta uzależnień dla dorosłych</p>	<p>Dotychczasowe doświadczenia w pracy na rzecz osób i rodzin, wskazują na rosnące potrzeby korzystania z pomocy specjalistów psychologów i psychoterapeutów zarówno przez dorosłych jak i dzieci. W rodzinach przeżywających trudności coraz częściej obserwujemy sytuacje życiowe, przekraczające możliwości samodzielnego i skutecznego poradzenia sobie z nimi przez poszczególne osoby, określane mianem kryzysów. W wielu sytuacjach "naturalne" zasoby, dostępne dla będącego w kryzysie w jego środowisku nie stanowią wyposażenia wystarczającego do efektywnego zmierzenia się z trudną sytuacją. Pakiet poradnictwa specjalistycznego dedykowany osobom i rodzinom, realizowany będzie w postaci spotkań i pracy indywidualnej jak i terapii rodzinnej.</p>
<p>Grupa wsparcia dla rodzin doświadczających przemocy</p>	<p>Główne powody wyboru usługi: dane ilościowe i jakościowe analizowane przez zespół interdyscyplinarny.</p> <p>Przemoc domowa to poważny problem społeczny, wymagający stworzenia kompleksowego i efektywnego systemu ochrony osób nią dotkniętych, gwarantującego im dostęp do niezbędnej pomocy i wsparcia. Grupa wsparcia dedykowana członkom rodzin doświadczającym przemocy domowej jako specjalistyczna usługa społeczna polegać będzie na organizacji spotkań otwartych, prowadzonych przez doświadczonego animatora, wzbogaćana warsztatami edukacyjnymi odpowiadającymi na potrzeby uczestników, stwarzająca możliwość przyjrzenia się swoim odczuciom i zachowaniom w kontakcie z innymi osobami. Celem grupy będzie stworzenie bezpiecznych warunków umożliwiających dzielenie się doświadczeniem i własnymi sposobami radzenia sobie w różnych sytuacjach życiowych; zdobywanie wiedzy dotyczącej zjawiska przemocy w rodzinie; wzajemne udzielanie wsparcia emocjonalnego i dodawania sobie odwagi w celu przezwyciężania poczucia bezradności; odkrywanie na nowo własnej wartości; dostarczanie motywacji i energii do działań mających na celu rozwiązanie problemu; budowanie gotowości do dbania o poszanowanie dla własnej osoby.</p>

<p>Tworzenie i rozwój Klubów Animacji Lokalnej, Klubów Sąsiedzkich</p>	<p>Główne powody wyboru usługi: świadomość znaczenia działań profilaktycznych, aktywizujących i więziotwórczych w rozwoju indywidualnym i społecznym.</p> <p>Inicjowanie powstania i rozwój Klubów Animacji Lokalnej oraz Klubów Sąsiedzkich na terenach wiejskich to sposób na stworzenie społeczności zainteresowanej wspólnym rozwojem, mającej świadomość i gotowość do współdecydowania o własnych sprawach. Istotą usługi jest wykreowanie miejsc z pozytywną energią, przestrzeni do wymiany doświadczeń, budowania przyjaźni i rozwijania naturalnych zdolności poprzez proponowanie mieszkańcom gminy Czerwieńsk zajęć ogólnorozwojowych i twórczych.</p> <p>Dla realizacji inicjatywy wykorzystane zostaną wspólne przestrzenie, w obrębie których zostaną zorganizowane spotkania otwarte dla osób i rodzin, dające możliwość wspólnego aktywnego spędzenia czasu, budowania i wzmacniania relacji, integracji międzypokoleniowej m.in. poprzez organizację warsztatów twórczych, lasoterapii, gier planszowych, pikników, lokalnych kawiarenek dyskusyjnych, ogrodów terapeutycznych.</p> <p>Dodatkowo spotkania będą miały walor edukacyjny poprzez organizację warsztatów/szkoleń podnoszących kompetencje rodzicielskie i wychowawcze, zajęć artystycznych i kulturalnych. Do udziału w spotkaniach zaproszeni zostaną specjaliści: dietetyk, ginekolog, pediatra, psycholog, trener umiejętności społecznych i emocji.</p>
<p>Szkoła dla Rodziców, warsztaty dla rodzin z dziećmi do lat 5</p>	<p>Główne powody wyboru usługi: wiedza pracowników OPS działających na rzecz rodzin.</p> <p>Warsztaty rodzicielski to praktyczna wiedza i konkretne wskazówki dla rodziców pragnących zadbać o emocje i potrzeby dzieci, ale równocześnie o zwiększające własną świadomość jako rodzica. Dzięki nim rodzicom łatwiej będzie budować pozytywne i bliskie relacje w domu. Warsztaty pomogą nabyć umiejętności komunikacyjne z dzieckiem, a to zdecydowanie poprawi kondycję psychiczną całej rodziny</p>

	<p>oraz wzmocni możliwości skutecznego reagowania rodziców w sytuacjach trudności ze zdrowiem psychicznym wśród dzieci i młodzieży. Szkoła dla Rodziców będzie miejscem, w którym dorośli nauczą się zamieniać codzienne konflikty na współpracę i szacunek.</p>
--	--

Źródło: „Jak dopasować usługi do potrzeb mieszkańców? Raport z diagnozy i potencjałów w związku z tworzeniem Centrum Usług Społecznych w Gminie Czerwieńsk”, Zielona Góra 2024.

2.2 Analiza zasobów organizacji społecznych i nieformalnych sieci wsparcia oraz realizowanych dotychczas usług

Ośrodek Pomocy Społecznej w Czerwieńsku w ramach świadczenia i rozwijania usług społecznych na terenie gminy współpracuje z organizacjami społecznymi. Do wiodących podmiotów prowadzących działalność w zakresie usług należą **Spółdzielnia Socjalna „Nasze Nadodrze” z siedzibą w Nietkowie** oraz **Fundacja Usług Społecznych GEOL w Płotach**.

W ramach usług społecznych istnieje duży potencjał do rozwijania w dalszej perspektywie czasowej innych usług społecznych na rzecz mieszkańców, które będą odpowiadały na zgłaszane potrzeby i zapotrzebowanie mieszkańców gminy.

Spółdzielnia Socjalna „Nasze Nadodrze” w Nietkowie – prowadzi działalność wspierającą różne kategorie grup potrzebujących pomocy. W tym obszarze spółdzielnia współpracuje z Urzędem Marszałkowskim w Zielonej Górze, Urzędem Wojewódzkim w Zielonej Górze, PFRON, PCPR w Zielonej Górze, gminą Czerwieńsk, Starostwem Powiatowy itp. Współpraca z Ośrodkiem Pomocy Społecznej w Czerwieńsku ma charakter systematyczny, która realizowana jest głównie poprzez:

- Kursy i szkolenia, które pozwalają rozwijać umiejętności lokalnych mieszkańców.
- Programy dostosowane do potrzeb społeczności i pomagające zdobywać nowe perspektywy zawodowe.
- Asystencja osobista i pomoc społeczna, wspieranie lokalnych programów pomocowych.
- Zaangażowanie w tworzenie nowych miejsc pracy dla lokalnych mieszkańców.
- Kompleksowa usługa cateringu z szerokim menu.
- Oferta wynajmu sali na imprezy okolicznościowe.
- Komfortowe miejsca noclegowe dla podróżujących.

W ramach Centrum Usług Społecznych działalność spółdzielni socjalnej będzie koncentrowała się na wieloaspektowej aktywności na rzecz lokalnej społeczności w zakresie działalności kulturalnej, rekreacyjnej, integracyjnej czy edukacyjnej. Działająca spółdzielnia angażuje się społecznie i realizuje działania w obszarze współpracy międzysektorowej. Siedzibą spółdzielni jest budynek udostępniony przez gminę Czerwieńsk.

Z kolei **Fundacja Usług Społecznych GEOL w Płotach** – prowadzi działania w zakresie wspierania osób z niepełnosprawnością i ich rodzin, a także wspierania osób starszych i ich rodzin. Fundacja współpracuje z Urzędem Marszałkowskim w Zielonej Górze, gminą Czerwieńsk, Ośrodkiem Wspierania Ekonomii Społecznej w Zielonej Górze oraz z Ośrodkiem Pomocy Społecznej w Czerwieńsku, gdzie współpraca przybiera charakter pracy systematycznej. Fundacja wykorzystuje pomieszczenia OPS w Czerwieńsku, Dziennego Domu Seniora oraz parafii. Wśród głównych przedsięwzięć realizowanych przez Fundację GEOL należy wymienić:

- Kursy i szkolenia, które pozwalają rozwijać umiejętności lokalnych mieszkańców, (superwizja dla asystentów osób starszych i z niepełnosprawnościami, TUS).
- Programy dostosowane do potrzeb społeczności i pomagające zdobywać nowe perspektywy zawodowe.
- Asystencja osobista i pomoc społeczna, wspieranie lokalnych programów pomocowych.
- Zaangażowanie w tworzenie nowych miejsc pracy dla lokalnych mieszkańców.

Organizacja wykazuje kilka potencjałów, istotnych z punktu widzenia planu rozwoju CUS w Czerwieńsku. Dotychczasowa działalność fundacji świadczy o wysokim potencjale organizacji, który przejawia się poprzez: wieloletnią aktywność na rzecz lokalnej społeczności, zaangażowanie społeczne oraz zdolność do współpracy międzysektorowej. Biorąc pod uwagę dotychczasowe działania Fundacji, w tym poszerzanie zakresu usług i zwiększanie liczby zaangażowanych asystentów, warto uwzględnić w programie CUS powierzenie jej realizacji niektórych usług, np. asystencji osobistej osób z niepełnosprawnością oraz osób starszych. Jednakże Fundacja ma potencjał na prowadzenie szkoleń dla rodzin osób zależnych oraz wsparcie rodzin.

2.3 Analiza zasobów podmiotów komercyjnych realizujących usługi społeczne

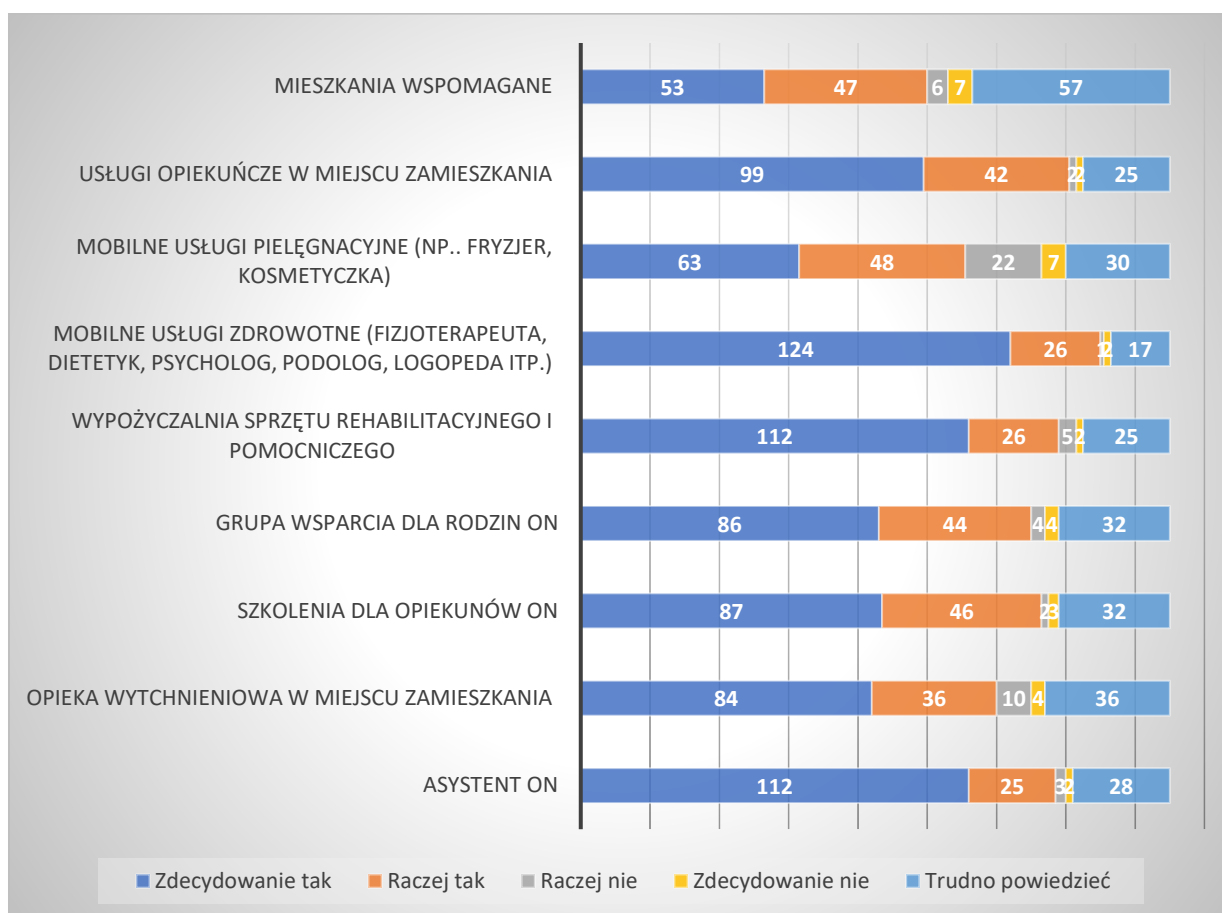
Na terenie gminy Czerwieńsk nie są prowadzone usługi komercyjne w zakresie usług społecznych, jednakże istnieje duży potencjał do ich wprowadzenia. Na podstawie przeprowadzonych badań wynika, że istnieje potrzeba rozwijania również usług społecznych komercyjnych, których realizacja na obszarze gminy odpowiadałaby potrzebom osób zależnych, z niepełnosprawnością czy osób starszych.

3. Niezbędne diagnozy w zakresie potrzeb

3.1 Niepełnosprawność

Przeprowadzone badania w zakresie rozwijania usług społecznych na terenie gminy Czerwieńsk w odniesieniu do „niepełnosprawności” wykazały, że wszystkie z proponowanych usług należą do potrzeb bardzo potrzebnych i wskazanych do ich realizacji na terenie gminy. Respondenci występowali tutaj w podwójnej roli. Wypowiadali się we własnym imieniu, ale także w imieniu tych współmieszkańców, których potrzeby są im znane. Należy zauważyć, że odpowiedź nie zakładała pogłębionej wiedzy respondentów na temat charakteru, zakresu i sposobu realizacji poszczególnych usług. Osoby biorące udział w badaniu odnosiły się więc do samych nazw usług. Okazało się jednak, że nazwy były dla większości z nich na tyle zrozumiałe, że byli w stanie odnieść się do większości propozycji. Niewielki odsetek wybierał odpowiedź „trudno powiedzieć”. Każdy taki wybór ma skądinąd istotne znaczenie z punktu widzenia celu badań, bo może być traktowany jako wskaźnik potrzeby pogłębienia wiedzy mieszkańców na dany temat.

Wykres 10 Potrzeba usług społecznych skierowanych do osób z niepełnosprawnością w opinii respondentów

Źródło: opracowanie własne na podstawie badań własnych

Wśród usług najbardziej pożądaných do realizacji na terenie gminy Czerwieńsk w opinii mieszkańców biorących udział w badaniu należą przede wszystkim mobilne usługi zdrowotne, takie jak fizjoterapeuta, dietetyk, psycholog, podolog, logopeda itp. (150 wskazań), usługi opiekuńcze w miejscu zamieszkania (141 wskazań) oraz wypożyczalnia sprzętu rehabilitacyjnego i pomocniczego (138 wskazań). Jednakże warto podkreślić, że wszystkie z wymienionych usług w opinii mieszkańców należą do działań jak najbardziej pożądaných do realizacji.

Zgromadzone dane, prezentowane na wykresie nr 10 świadczą o wysokim poparciu i wysokiej ocenie zgodności między proponowanymi usługami a potrzebami mieszkańców. Zdecydowana większość respondentów wybrała odpowiedź „zdecydowanie tak” i w zasadzie nie wybierano odpowiedzi negatywnych. Warto zwrócić uwagę, że nieco mniejsze poparcie od pozostałych uzyskała usługa polegająca na udostępnianiu mieszkań wspieranych dla osób niesamodzielnych. 57 osób wskazało odpowiedź „trudno powiedzieć”. Tego typu wybór na

pewno zachęca do prowadzenia dialogu z mieszkańcami na temat sensu tej usługi. Jeśli weźmiemy pod uwagę, że deinstytucjonalizacja usług w Polsce ciągle może być i jest traktowana jako innowacja, to taki wynik ankiet nie dziwi i jest zrozumiały. Mieszkańcy nie wiedzą, że alternatywa dla placówek o masowym charakterze w postaci mieszkań wspomaganych czy treningowych, jest nie tylko bardziej dopasowana do indywidualnych potrzeb, ale przeważnie także tańsza dla gminy. Ten aspekt planowanej zmiany był więc i będzie omawiany przy innych okazjach związanych z procesem badawczym i konsultacjami.

Na podstawie przeprowadzonych badań w obszarze „niepełnosprawność” opracowano przykładową listę proponowanych usług do realizacji, która widnieje poniżej.

Schemat 2 Lista proponowanych usług z obszaru „niepełnosprawność”

Źródło: opracowanie własne

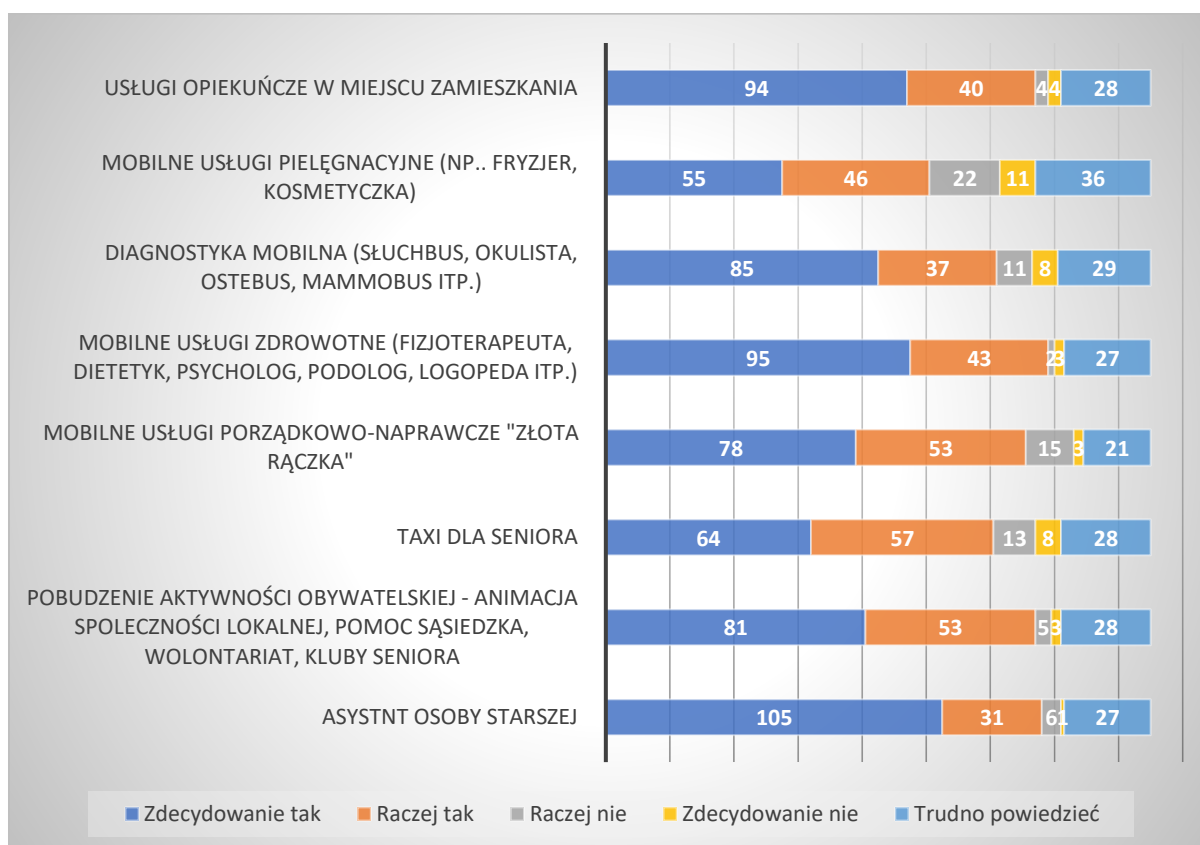
3.2 Starość

Przeprowadzone badania w zakresie rozwijania usług społecznych na terenie gminy Czerwieńsk w odniesieniu do „starość” wykazały, że wszystkie z proponowanych usług należą do potrzeb bardzo potrzebnych i wskazanych do ich realizacji na terenie gminy.

zdecydowanym poparciem cieszą się mobilne usługi zdrowotne (fizjoterapeuta, dietetyk, psycholog, podolog, logopeda itp. – 138 wskazań) oraz usługi asystenta osoby starszej (136 wskazań).

Zgromadzone dane, prezentowane na wykresie nr 11, podobnie jak w przypadku poprzednio omawianego obszaru, świadczą o wysokim poparciu i wysokiej ocenie zgodności między proponowanymi usługami a potrzebami mieszkańców. Przeważająca większość respondentów wybrała odpowiedź „zdecydowanie tak”. Warto zwrócić uwagę, że szczególnie wysokie poparcie uzyskały dwa rodzaje usług – asystent osoby starszej oraz mobilne usługi zdrowotne. W obu przypadkach chodzi o kwestie podstawowe z punktu widzenia potrzeb życiowych. W ten sposób, pośrednio, uzyskano informację o najsilniej odczuwanych potrzebach seniorów – są to potrzeby związane z zachowaniem dobrostanu fizycznego. Mieszkańcy Czerwieńska liczą na to, że pakiet programów zdrowotnych, polegających na indywidualnych konsultacjach specjalistycznych w połączeniu z cyklem grupowych spotkań edukacyjnych, umożliwi seniorom lepsze dbanie o zdrowie, poprawiając ich komfort codziennego życia, umożliwiając dłuższy i zaangażowany udział w życiu społeczności.

Wykres 11 Potrzeba usług społecznych skierowanych do osób starszych w opinii respondentów

Źródło: opracowanie własne na podstawie badań własnych

Skupienie uwagi na potrzebach seniorów wynika z kilku przesłanek. Po pierwsze, jest to kategoria wiekowa, której udział w populacji rośnie i będzie rosła w najbliższych latach. Trzeba więc zaplanować działania dopasowane do specyficznych potrzeb osób z tej kategorii. Po drugie, seniorzy to nie tylko problem, ale potencjał społeczny. Jest wśród nich wiele osób, które nie tylko są aktywne i twórcze, ale oczekują podmiotowego udziału w życiu publicznym swojej publiczności. Po trzecie, kategoria seniorów jest mocno wewnątrznie zróżnicowana – od wspomnianych wyżej, bardzo aktywnych, poprzez tych, którzy skupiają się na życiu rodzinnym i osobistym, aż do tych, którzy potrzebują wsparcia ze względu na stan zdrowia i poczucie samotności. Biorąc powyższe pod uwagę paleta propozycji usług społecznych pożądanym do realizacji jest tak różnorodna. Przedstawiono ją na poniższym schemacie.

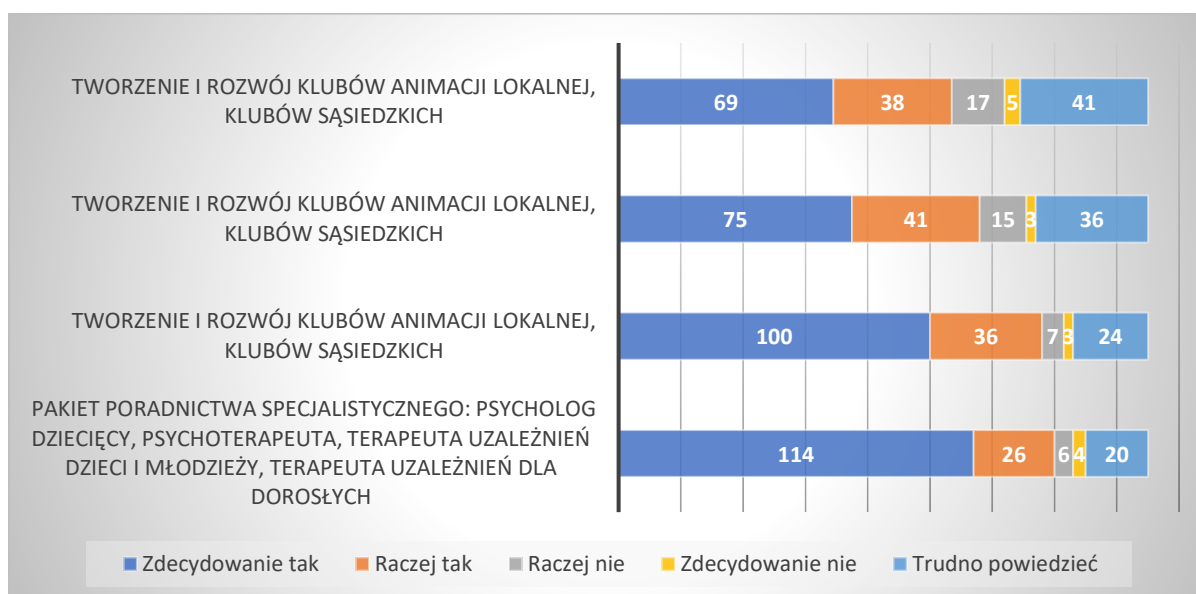

Źródło: opracowanie własne

3.3 Rodzina

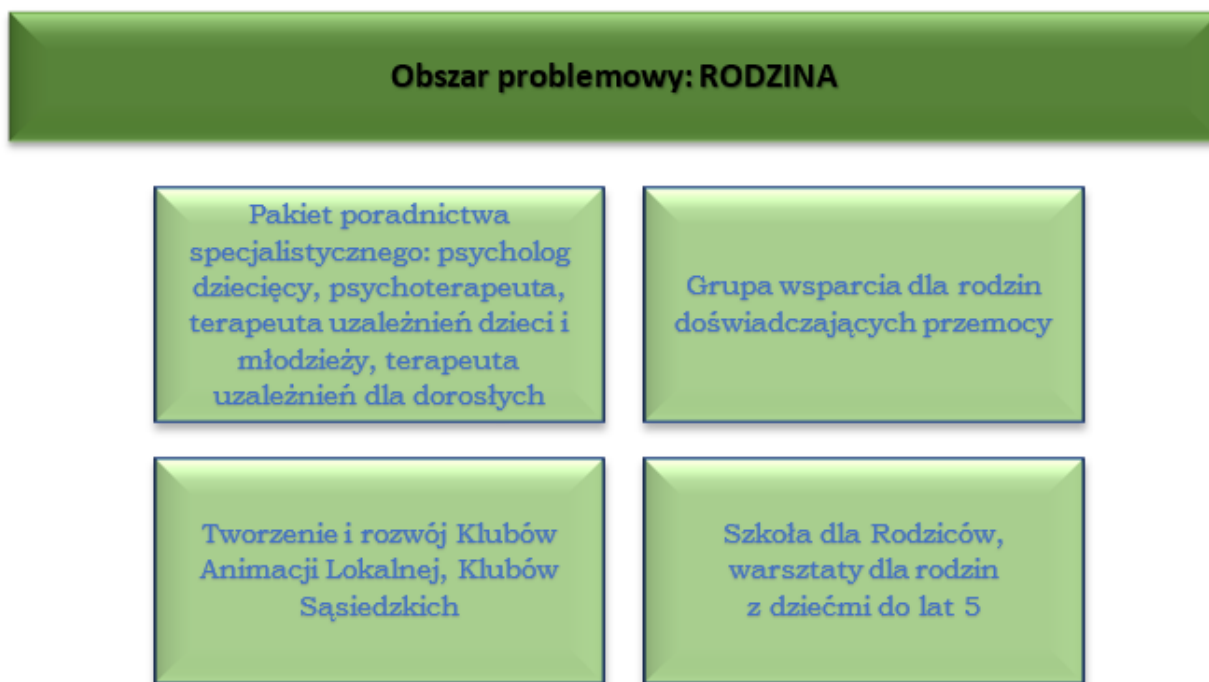
Na podstawie przeprowadzonych badań w odniesieniu do obszaru „rodzina” wykazały, że wszystkie zaproponowane usługi spotkały się z poparciem respondentów. Różnice, które można dostrzec na wykresie nr 12 wynikają prawdopodobnie z przekonania, że pilniejsze są usługi, które mają charakter interwencyjny (poradnictwo, terapia, wsparcie) niż te, które można uznać za profilaktyczne. Kluby Sąsiedzkie nie są postrzegane jako instytucje, których działalność może przełożyć się bezpośrednio na poprawę dobrostanu. Dostrzeżona różnica nie jest duża i nie oznacza braku akceptacji dla Klubów Sąsiedzkich. Można przypuszczać, że podobnie jak w przypadku mieszkań wspieranych, potrzebne są rozmowy z mieszkańcami na temat oczekiwanych funkcji tych usług. Z badań wynika, że aż 140 respondentów popiera działania w obszarze usług w zakresie poradnictwa specjalistycznego, choć równie pożądane są usługi w ramach tworzenia i rozwoju klubów animacji lokalnej, klubów sąsiedzkich (136 wskazań).

Wykres 12 Potrzeba usług społecznych skierowanych do rodzin w opinii respondentów

Źródło: opracowanie własne na podstawie badań własnych

Podobnie jak w przypadku dwóch poprzednich obszarów problemowych, także w przypadku obszaru „rodzina” zaproponowano i poddano ocenie kilka rodzajów usług. Lista propozycji odzwierciedla wstępne rozpoznanie dokonane przez Ośrodek Pomocy Społecznej na podstawie dotychczasowych doświadczeń. Zauważono przede wszystkim deficyt usług w zakresie poradnictwa specjalistycznego, w tym psychologicznego dla dzieci, w sytuacji wzrostu problemów sygnalizowanych przez rodziców, nauczycieli i same dzieci. Uwzględniono także rosnące zainteresowanie specjalistycznym wsparciem dla dzieci ze specjalnymi potrzebami i ciągle wysoki wskaźnik stosowania przemocy domowej. Wzięto także pod uwagę, że najlepszą formułą działania jest profilaktyka poprzez aktywizację i integrację. Temu zadaniu mają służyć kluby sąsiedzkie z ofertą dla wszystkich pokoleń, a więc dla całych rodzin.

Źródło: opracowanie własne

Inne usługi społeczne proponowane przez respondentów

Podczas przeprowadzanych badań respondenci mieli możliwość dodatkowego odniesienia się do listy usług poprzez udzielenie odpowiedzi na następujące pytanie otwarte: *Która z wymienionych wyżej usług byłaby ważna dla Pani/Pana osobiście lub dla Pana/Pani bliskich? Dlaczego?* Mimo, iż tylko część respondentów zechciała odpowiedzieć na to pytanie, to z uzyskanych odpowiedzi wyłania się obraz, który warto pokazać. Jest to obraz ludzi zatroskanych o własne zdrowie, zdrowie swoich bliskich i innych współmieszkańców. Chodzi tutaj zarówno o zdrowie somatyczne jak i psychiczne. Wymieniano więc wielokrotnie pakiet programów zdrowotnych lub poradnictwa specjalistycznego. Podsumowując, można więc powiedzieć, że wszystkie usługi uzyskały poparcie respondentów, a usługi zdrowotne uzyskały najwyższe poparcie, wzmocnione dodatkowo osobistymi uzasadnieniami.

Dodatkowo poproszono respondentów o wskazanie innych rozwiązań czy usług podnoszących jakość życia mieszkańców na terenie gminy. Udało się jednak zgromadzić pewną pulę wypowiedzi, które układają się w spójną całość. Najwięcej propozycji dotyczyło zdrowia – pakietów zdrowotnych, dostępu do specjalistów. W kilkunastu przypadkach

respondenci wspominali o opiece wytchnieniowej, która nie jest jeszcze powszechna w naszym kraju, jest natomiast jedną z kluczowych usług z punktu widzenia procesu deinstytucjonalizacji. Im bardziej upowszechniona opieka wytchnieniowa tym większa szansa na przebywanie osób potrzebujących wsparcia w środowisku domowym i lokalnym.

Korzystając z możliwości dodania usług, które nie zostały wymienione w proponowanym pakiecie, respondenci wymieniali nazwy specjalistów, do których mają utrudniony dostęp (endokrynolog, okulista, geriatra, psychiatra dla dzieci i młodzieży), co potwierdziło wspomniany już deficyt usług stricte medycznych. Innym wątkiem, który pojawiał się w propozycjach uzupełniających była kwestia dzieci i młodzieży (poszerzenie dla nich oferty w okresie wakacyjnym, wsparcie psychologiczne, rada młodzieży) oraz kwestia rynku pracy dla osób o szczególnych potrzebach (miejsca pracy dla osób z niepełnosprawnościami, spółdzielnie socjalne). Część z tych propozycji pośrednio mieści się w zakresie proponowanych usług (np. oferta dla dzieci i młodzieży w ramach usług dla rodzin), część, jak medycyna specjalistyczna wykracza poza możliwości CUS, część może być uwzględniona w szczegółowym opisie planowanych usług, o których mowa jest w rozdziale trzecim.

Zarówno dane ilościowe jak i jakościowe przedstawione na podstawie przeprowadzonych badań odzwierciedlają najważniejsze i najpilniejsze potrzeby mieszkańców gminy Czerwieńsk, które mogą być zaspokojone dzięki rozbudowie oferty usług społecznych. Sygnalizowane potrzeby dotyczą wszystkich zarysowanych obszarów (niepełnosprawność, starość, rodzina). Wszystkie proponowane usługi uzyskały wysokie poparcie mieszkańców. Jednak za najpilniejsze zostały uznane te, które mają bezpośredni wpływ na stan zdrowia fizycznego i psychicznego.

4. Analiza stopnia zaspokojenia potrzeb w zakresie realizacji usług społecznych

W niniejszym rozdziale diagnozy, uwaga skoncentrowana została na analizie potrzeb, ale w zakresie realizacji poszczególnych usług społecznych. Pod uwagę został wzięty stopień obecnie realizowanych usług (czy jest wystarczający, bądź nie). Na potrzeby zobrazowania stopnia zaspokojenia potrzeb w zakresie realizacji usług społecznych wykorzystano system kolorów, w których ciemny niebieski wskazuje na zaspokojenie potrzeby, niebieski – częściowe zaspokojenie potrzeby oraz jasno niebieski – na niski stopień lub brak zaspokojenia potrzeby.

Tabela 7 Analiza stopnia zaspokojenia potrzeb w zakresie realizacji usług społecznych

Usługa społeczna	Stopień zaspokojenia potrzeby
usługi opiekuńcze w miejscu zamieszkania	
usługi sąsiedzkie	
opieka wytchnieniowa	
wolontariat	
teleopieka	
wsparcie w formie dożywiania	
domy senior+ i kluby senior+	
dzienne domy opieki medycznej	
mieszkania treningowe i wspomagane z koszykiem usług	
rodzinne domy pomocy	
domy pomocy społeczne	
usługi asystenta osobistego osoby z niepełnosprawnościami	
usługi opiekuńcze w miejscu zamieszkania, w tym specjalistyczne usługi opiekuńcze	
działania profilaktyczne skierowane do rodziny	
zapewnienie rodzinie przeżywającej trudności wsparcia i pomocy asystenta rodziny oraz	
organizowanie szkoleń i tworzenie warunków do działania rodzin wspierających (zawieranie umów)	
prowadzenie placówek wsparcia dziennego oraz zapewnienie w nich miejsc dla dzieci	
rozwój rodzinnej pieczy zastępczej	
tworzenie centrów wsparcia pieczy zastępczej na poziomie powiatu i regionu	
praca socjalna (ze szczególną rolą streetworkingu)	

Usługa społeczna	Stopień zaspokojenia potrzeby
punkty pomocy doraźnej (m.in. jadłodajnie, punkty wydawania żywności i odzieży, łaźnie, punkty poradnictwa)	
usługi reintegracji społeczno-zawodowej, w tym świadczone przez centra integracji społecznej i kluby integracji społecznej	
schroniska dla osób bezdomnych i schroniska dla osób bezdomnych z usługami opiekuńczym	
noclegownie, ogrzewalnie	

Źródło: opracowanie własne

Legenda:

zaspokojenie potrzeby	częściowe zaspokojenie potrzeby	niski stopień lub brak zaspokojenia potrzeby

5. Przyczyny niezrealizowania usług

Analiza nierealizowanych usług społecznych lub niewystarczający poziom ich realizacji na terenie gminy Czerwieńsk wynika przede wszystkim z kilku przyczyn. Po pierwsze, najważniejszą przyczyną występującą we wszystkich obszarach jest brak funduszy i niewystarczające finansowanie usług społecznych przez gminę. Wzrost dochodów gminy nie przekłada się na wzrost wydatków na usługi społeczne, co wraz z inflacją i zwiększaniem się populacji mieszkańców gminy, ogranicza możliwości sektora usług społecznych. Bez zmiany w tym zakresie nie będzie możliwa realizacja deinstytucjonalizacji usług społecznych w gminie Czerwieńsk. Drugą, i niemal równie ważną przyczyną, jest niewystarczająca infrastruktura w gminie. Mowa tu w pierwszej kolejności o braku lokali mieszkalnych, które można by przeznaczyć na mieszkania komunalne, socjalne, treningowe czy wspierane, a bez których deinstytucjonalizacja nie będzie w pełni możliwa. Oprócz tego problemem są także bariery architektoniczne i komunikacyjne, czyli brak dostępu do budynków i obiektów oraz brak transportu publicznego do niektórych miejsc. Te bariery utrudniają dostęp do usług społecznych, a w niektórych przypadkach uniemożliwiają ich realizację. Te dwie wymienione w pierwszej kolejności przyczyny, stanowią sedno problemu i ich rozwiązanie jest krytyczne dla dalszego procesu deinstytucjonalizacji w gminie. Stawienie im czoła powinno być

głównym wyzwaniem, któremu lokalne władze powinny poświęcić więcej uwagi w najbliższych latach.

Oprócz tego można także zwrócić uwagę na kilka innych, mniej krytycznych uwarunkowań, które występują na terenie gminy Czerwieńsk. Jednym z nich jest, niedobór wykwalifikowanej kadry na lokalnym rynku pracy. Niekiedy także problemem, wśród lokalnych pracowników sektora pomocy społecznej, jest ograniczona wiedza i umiejętności, na temat najnowszych i skutecznych metod rozwiązywania niektórych problemów społecznych. Z drugiej strony mnogość obowiązków i ograniczone zasoby kadrowe często prowadzą do sytuacji, w których nawet gdy pracownicy wiedzą, jak rozwiązać jakiś problem, nie mają czasu ani zasobów potrzebnych do wdrożenia tej wiedzy. Zatem rozwój potencjału kadrowego w sektorze usług społecznych na terenie gminy powinien być jednym z priorytetów na najbliższe lata.

Problemem występującym w gminie jest także brak pełnej wiedzy i świadomości skali problemów społecznych występujących na jej terenie. Jeśli np. brak jest pełnej wiedzy na temat dokładnej liczby osób z niepełnosprawnością na terenie gminy, to następstwem tego jest brak usług dla części tych osób. Prowadzi to do braku zrozumienia występujących potrzeb, co z kolei prowadzi do nieefektywnej pracy i braku realizacji usług (np. brak specjalistycznej opieki medycznej na terenie gminy). Gmina powinna zatem położyć nacisk na rzetelne zbieranie danych o mieszkańcach w potrzebie i zwiększyć współpracę pomiędzy instytucjami tworzącymi lokalny system, aby osiąść pełną wiedzę na temat skali zjawisk zachodzących na jej terenie oraz świadomość występujących potrzeb mieszkańców.

Dodatkowo przyczyną niezrealizowania niektórych usług społecznych jest zwyczajny brak potrzeby ich realizacji. Niski stopień zdiagnozowanych problemów społecznych można rozwiązać za pomocą dostępnych usług oferowanych przez miasto Zielona Góra lub powiat zielonogórski. Wówczas nie generuje się niepotrzebnych kosztów w realizacji usług społecznych, przy jednoczesnym rozwiązywaniu zdiagnozowanego problemu.

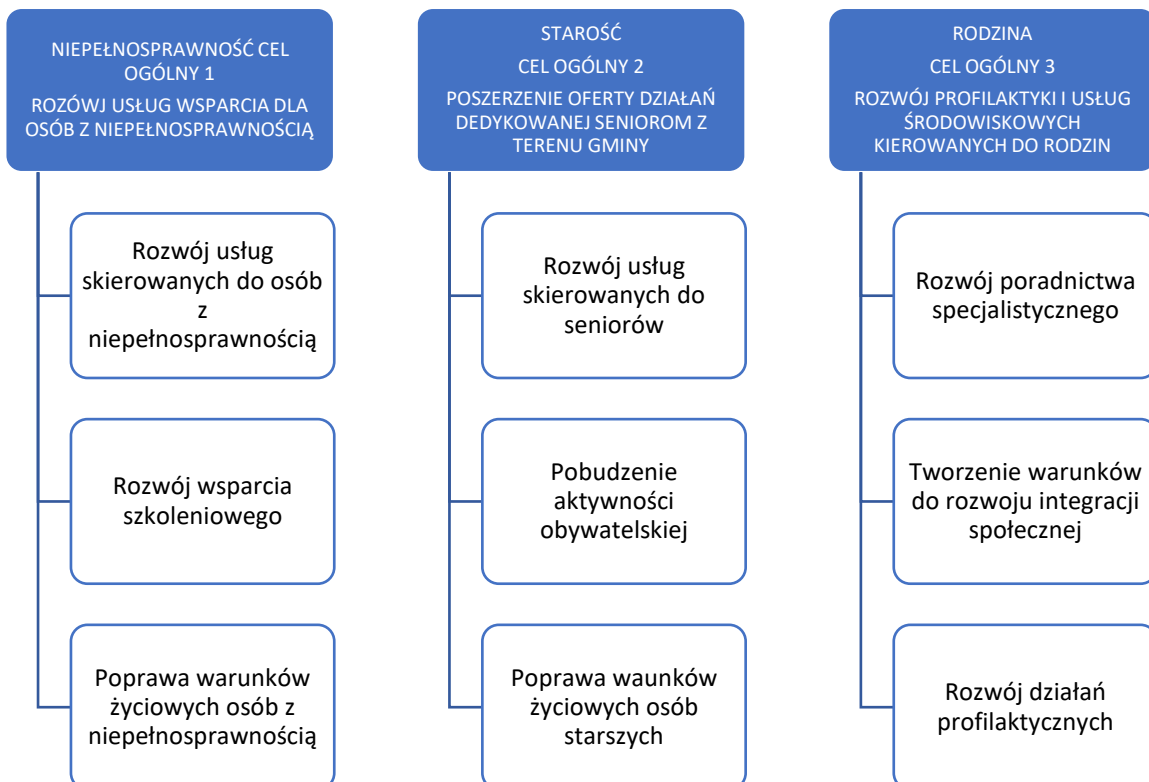
1. Plan deinstytucjonalizacji usług

W niniejszym rozdziale przedstawione zostaną plany deinstytucjonalizacji poszczególnych usług, w podziale na 3 osobne grupy społeczne. W każdej z nich opisane zostaną najistotniejsze usługi, wraz z opisem ich celu głównego, celów szczegółowych, działań jakie należy podjąć oraz instytucji niezbędnych do ich wdrożenia. Zgodnie z wytycznymi MRiPS, poszczególne plany przedstawione zostały w formie tabeli.

1.1 Cele ogólne i cele szczegółowe

Na podstawie przeprowadzonych badań w zakresie realizacji usług społecznych na terenie gminy Czerwieńsk zdiagnozowano deficyty oraz potrzeby rozwojowe w zakresie oferowanych usług. Na ich podstawie określone zostały cele ogólne i cele szczegółowe realizacji planu deinstytucjonalizacji usług społecznych na terenie gminy Czerwieńsk.

Schemat 5 Cele ogólne i cele szczegółowe

Źródło: opracowanie własne

1.2 Działania

W poniższych tabelach zaprezentowano działania w obszarze świadczonych lub rozwijanych usług społecznych w podziale na następujące kategorie osób: niepełnosprawność, starość i rodzina.

Tabela 8 Działania w obszarze „niepełnosprawność”

CEL OGÓLNY 1 ROZÓWJ USŁUG WSPARCIA DLA OSÓB Z NIEPEŁNOSPRAWNOŚCIĄ		
Cel szczegółowy 1 Rozwój usług skierowanych do osób z niepełnosprawnością		
1	Asystent osoby niepełnosprawnej	OPS w Czerwieńsku
2	Opieka wytchnieniowa w miejscu zamieszkania	OPS w Czerwieńsku
3	Wypożyczalnia sprzętu rehabilitacyjnego i pomocniczego	OPS w Czerwieńsku, organizacje społeczne
4	Usługi opiekuńcze w miejscu zamieszkania	OPS w Czerwieńsku
5	Mieszkania treningowe i wspomagane	OPS w Czerwieńsku, gmina Czerwieńsk
Cel szczegółowy 2 Rozwój wsparcia szkoleniowego		
1	Szkolenia dla opiekunów osób z niepełnosprawnością	OPS w Czerwieńsku, organizacje społeczne, instytucje komercyjne
2	Grupa wsparcia dla rodzin osób z niepełnosprawnościami	OPS w Czerwieńsku, organizacje społeczne
Cel szczegółowy 3 Poprawa warunków życiowych osób z niepełnosprawnością		
1	Mobilne usługi zdrowotne (np. fizjoterapeuta, dietetyk, psycholog, podolog, logopeda itp.)	OPS w Czerwieńsku, organizacje społeczne, instytucje komercyjne
2	Mobilne usługi pielęgnacyjne (np. fryzjer, kosmetyczka)	OPS w Czerwieńsku, organizacje społeczne, instytucje komercyjne

Źródło: opracowanie własne

Tabela 9 Działania w obszarze „starość”

CEL OGÓLNY 2		
POSZERZENIE OFERTY DZIAŁAŃ DEDYKOWANEJ SENIOROM Z TERENU GMINY		
Cel szczegółowy 1 Rozwój usług skierowanych do seniorów		
1	Asystent osoby starszej	OPS w Czerwieńsku
2	Usługi opiekuńcze w miejscu zamieszkania	OPS w Czerwieńsku
3	Mieszkania treningowe i wspomagane	OPS w Czerwieńsku, gmina Czerwieńsk
4	Teleopaska	OPS w Czerwieńsku
5	Usługi sąsiedzkie	OPS w Czerwieńsku
Cel szczegółowy 2 Pobudzenie aktywności obywatelskiej		
1	Animacja społeczności lokalnej – tworzenie warunków do spotkań integracyjnych	OPS w Czerwieńsku, organizacje społeczne
2	Pomoc sąsiedzka	OPS w Czerwieńsku, organizacje społeczne
3	Wolontariat	OPS w Czerwieńsku, organizacje społeczne
4	Klub seniora	OPS w Czerwieńsku, organizacje społeczne
Cel szczegółowy 3 Poprawa warunków życiowych osób starszych		
1	Taxi dla seniora	OPS w Czerwieńsku, gmina Czerwieńsk
2	Mobilne usługi porządkowo-naprawcze „Złota rączka”	OPS w Czerwieńsku, gmina Czerwieńsk
3	Mobilne usługi zdrowotne (np. fizjoterapeuta, dietetyk, psycholog, podolog, logopeda itp.)	OPS w Czerwieńsku, organizacje społeczne, instytucje komercyjne
4	Mobilne usługi pielęgnacyjne (np. fryzjer, kosmetyczka)	OPS w Czerwieńsku, organizacje społeczne, instytucje komercyjne

Źródło: opracowanie własne

Tabela 10 Działania w obszarze „rodzina”

CEL OGÓLNY 3 ROZWÓJ PROFILAKTYKI I USŁUG ŚRODOWISKOWYCH KIEROWANYCH DO RODZIN		
Cel szczegółowy 1 Rozwój poradnictwa specjalistycznego		
1	Usługi psychologa dziecięcego	OPS w Czerwieńsku, gmina Czerwieńsk
2	Usługi psychoterapeuty	OPS w Czerwieńsku, gmina Czerwieńsk
3	Terapia uzależnień dzieci	OPS w Czerwieńsku
4	Terapia uzależnień dla dorosłych	OPS w Czerwieńsku
Cel szczegółowy 2 Tworzenie warunków do rozwoju integracji społecznej		
1	Kluby Animacji Lokalnej	OPS w Czerwieńsku, gmina Czerwieńsk
2	Kluby Sąsiedzkie	OPS w Czerwieńsku, gmina Czerwieńsk
3	Świetlice środowiskowe / Placówka wsparcia dziennego	OPS w Czerwieńsku, gmina Czerwieńsk
Cel szczegółowy 3 Rozwój działań profilaktycznych		
1	Grupa wsparcia dla rodzin doświadczających przemocy domowej	OPS w Czerwieńsku
2	Szkoła dla Rodziców – warsztaty dla rodzin z dziećmi do lat 5	OPS w Czerwieńsku

Źródło: opracowanie własne

2. Analiza kosztów realizacji planu

2.1 Analiza kosztów realizowanych obecnie usług społecznych oraz kalkulacja kosztów realizacji usług po wdrożeniu planu deinstytucjonalizacji usług

Analiza kosztów realizacji opisanych powyżej działań w sposób szacunkowy określa wydatki na realizację zaplanowanych usług społecznych do wdrożenia i realizacji w dalszych latach. Z uwagi na przeprowadzenie dalszych szczegółowych diagnoz w zakresie liczby osób rzeczywiście potrzebujących wsparcia i pomocy podany został przybliżony koszt realizacji usług w ujęciu rocznym. Z uwagi na rosnące potrzeby w zakresie usług społecznych spodziewany jest wzrost wysokości środków finansowych wydatkowanych na ten cel w kolejnych latach.

W poniższej tabeli ujęte zostały obecne koszty realizacji usług społecznych określone na podstawie planu budżetu wydatków w roku 2024 oraz kalkulacja łącznych kosztów w kolejnych latach 2025-2028 realizacji usług po wdrożeniu planu deinstytucjonalizacji.

Tabela 11 Planowane środki finansowe na realizację usług społecznych

CEL OGÓLNY 1		
ROZÓWJ USŁUG WSPARCIA DLA OSÓB Z NIEPEŁNOSPRAWNOŚCIĄ		
Usługa	Obecny koszt (wg planu w 2024 r.)	Kalkulacja kosztu w latach 2025-2028
Asystent osoby niepełnosprawnej	876.687,60 zł	8.000.000,00 zł
Opieka wytchnieniowa w miejscu zamieszkania	129.441,00 zł	1.200.000,00 zł
Wypożyczalnia sprzętu rehabilitacyjnego i pomocniczego	0,00 zł	80.000,00 zł
Usługi opiekuńcze w miejscu zamieszkania	115.385,00 zł	1.000.000,00 zł
Mieszkania treningowe i wspomagane	0,00 zł	160.000,00 zł
Szkolenia dla opiekunów osób z niepełnosprawnością	0,00 zł	120.000,00 zł
Grupa wsparcia dla rodzin osób z niepełnosprawnościami	0,00 zł	80.000,00 zł
Mobilne usługi zdrowotne (np. fizjoterapeuta, dietetyk, psycholog, podolog, logopeda itp.)	0,00 zł	80.000,00 zł
Mobilne usługi pielęgnacyjne (np. fryzjer, kosmetyczka)	0,00 zł	40.000,00 zł
CEL OGÓLNY 2		
POSZERZENIE OFERTY DZIAŁAŃ DEDYKOWANEJ SENIOROM Z TERENU GMINY		
Usługa	Obecny koszt (wg planu w 2024 r.)	Kalkulacja kosztu w latach 2025-2028
Asystent osoby starszej	0,00 zł	3.000.000,00 zł
Usługi opiekuńcze w miejscu zamieszkania	134.615,00 zł	800.000,00 zł
Mieszkania treningowe i wspomagane	0,00 zł	160.000,00 zł

Teleopaska	0,00 zł	48.000,00 zł
Usługi sąsiedzkie	75.125,00 zł	600.000,00 zł
Animacja społeczności lokalnej – tworzenie warunków do spotkań integracyjnych	0,00 zł	20.000,00 zł
Pomoc sąsiedzka	0,00 zł	4.000,00 zł
Wolontariat	0,00 zł	8.000,00 zł
Klub seniora	0,00 zł	40.000,00 zł
Taxi dla seniora	0,00 zł	26.000,00 zł
Mobilne usługi porządkowo- naprawcze „Złota rączka”	0,00 zł	4.000,00 zł
Mobilne usługi zdrowotne (np. fizjoterapeuta, dietetyk, psycholog, podolog, logopeda itp.)	0,00 zł	300.000,00 zł
Mobilne usługi pielęgnacyjne (np. fryzjer, kosmetyczka)	0,00 zł	26.000,00 zł
CEL OGÓLNY 3		
ROZWÓJ PROFILAKTYKI I USŁUG ŚRODOWISKOWYCH KIEROWANYCH DO RODZIN		
Usługa	Obecny koszt (wg planu w 2024 r.)	Kalkulacja kosztu w latach 2025-2028
Usługi psychologa dziecięcego	0,00 zł	720.000,00 zł
Usługi psychoterapeuty	16.560,00 zł	80.000,00 zł
Terapia uzależnień dzieci	0,00 zł	80.000,00 zł
Terapia uzależnień dla dorosłych	36.000,00 zł	200.000,00 zł
Kluby Animacji Lokalnej	0,00 zł	48.000,00 zł
Kluby Sąsiedzkie	0,00 zł	48.000,00 zł
Świetlice środowiskowe / Placówka wsparcia dziennego	0,00 zł	80.000,00 zł
Grupa wsparcia dla rodzin doświadczających przemocy domowej	0,00 zł	80.000,00 zł
Szkoła dla Rodziców – warsztaty dla rodzin z dziećmi do lat 5	0,00 zł	80.000,00 zł

Źródło: opracowanie własne

2.2. Źródła finansowania

Poniżej wskazano także potencjalne źródła środków finansowych, które należy wykorzystać, aby sfinansować opisane w poprzednim rozdziale zadania.

Do głównych źródeł finansowania zaplanowanych usług społecznych będą należeć następujące środki finansowe:

- środki z budżetu gminy,
- Fundusze Europejskie dla Lubuskiego 2021- 2027,
- Fundusze Europejskie dla Rozwoju Społecznego,
- programy krajowe i fundusze rządowe, np. Fundusz Solidarnościowy, Krajowy Fundusz Szkoleniowy, Program Centra Opiekuńczo-Mieszkalne, Program Zdrowa Przyszłość 2001-2027, Program Mieszkanie na Start, Strategia Rozwoju Usług Społecznych, bezzwrotne wsparcie z Funduszu Dopłat – Bank Gospodarstwa Krajowego
- inne dostępne obecne i przyszłe źródła.

3. Dostępne zasoby do realizacji usług

Ośrodek Pomocy Społecznej w Czerwieńsku posiada odpowiednie zasoby ludzkie, finansowe, materialne i organizacyjne do wprowadzenia usług społecznych w zakresie opracowanego Lokalnego Planu Deinstytucjonalizacji Usług Społecznych Gminy Czerwieńsk w latach 2024-2028. W ramach terminowości oraz rzetelności wdrażania i realizacji zaplanowanych usług wykorzystane zostaną nawiązane współpracy z lokalnymi organizacjami społecznymi, instytucjami publicznymi oraz osobami prywatnymi. Wykorzystując doświadczenie w realizacji projektów współfinansowanych ze środków publicznych Ośrodek Pomocy Społecznej będzie aktywnie pozyskiwał środki zewnętrzne na realizację zaplanowanych działań, aby tym samym zminimalizować własne koszty i wydatki finansowe.

Posiadany personel oraz kadra pracowników socjalnych są przygotowane do wdrożenia nowych usług społecznych na terenie gminy. W przypadku trudności organizacyjnych zostaną podjęte kroki w celu ewentualnego zatrudnienia dodatkowego pracownika socjalnego.

W ramach zadań inwestycyjnych Ośrodek Pomocy Społecznej wraz z przedstawicielami samorządu lokalnego nawiązą współpracę w celu odpowiedniego dostosowania istniejącej infrastruktury do potrzeb osób starszych, z niepełnosprawnościami czy ze szczególnymi

potrzebami. W ten sposób realizacja zadań inwestycyjnych będzie realizowana na wysokim poziomie i w odpowiedzi na rzeczywiste potrzeby lokalnej społeczności.

4. System monitorowania i oceny

4.1 Wskaźniki rezultatu i produktu

Monitoring realizacji wykonania Planu będzie opierał się na następujących wskaźnikach rezultatu i produktów ujętych w poniższej tabeli:

Tabela 12 Wskaźniki monitoringu

CEL OGÓLNY 1		
ROZÓW USŁUG WSPARCIA DLA OSÓB Z NIEPEŁNOSPRAWNOŚCIĄ		
Nazwa wskaźnika	Wartość wskaźnika bazowa 2024 r.	Wartość wskaźnika docelowa w latach 2025-2028
Liczba asystentów osoby z niepełnosprawnością	40	80
Liczba osób korzystających z usług asystenta osoby z niepełnosprawnością	40	80
Liczba osób korzystających z opieki wytchnieniowej w miejscu zamieszkania	11	20
Liczba wypożyczalni sprzętu rehabilitacyjnego i pomocniczego	0	1
Liczba osób korzystających z usług opiekuńczych w miejscu zamieszkania	6	10
Liczba osób świadczących usługi opiekuńcze	6	10
Liczba mieszkań treningowych i wspomaganych	0	2
Liczba szkoleń dla opiekunów osób z niepełnosprawnością	0	4/rok
Liczba osób uczestniczących w grupie wsparcia dla rodzin osób z niepełnosprawnościami	5	20
Liczba mobilnych usług zdrowotne (np. fizjoterapeuta, dietetyk, psycholog, podolog, logopeda itp.)	0	5/rok
Liczba osób korzystających z mobilnych usług zdrowotnych	0	30 osób/rok

Liczba mobilnych usług pielęgnacyjnych (np. fryzjer, kosmetyczka)	0	2/rok
Liczba osób korzystających z mobilnych usług pielęgnacyjnych	0	50 osób/rok
CEL OGÓLNY 2		
POSZERZENIE OFERTY DZIAŁAŃ DEDYKOWANEJ SENIOROM Z TERENU GMINY		
Nazwa wskaźnika	Wartość wskaźnika bazowa	Wartość wskaźnika docelowa w latach 2025-2028
Liczba asystentów osoby starszej	0	30
Liczba osób korzystających z usług asystenta osoby starszej	0	30
Liczba osób korzystających z usług opiekuńczych w miejscu zamieszkania	7	10
Liczba osób świadczących usługi opiekuńcze	7	10
Liczba mieszkań treningowych i wspomaganych	0	2
Liczba osób korzystających z teleopaski	0	15
Liczba osób świadczących usługi sąsiedzkie	10	20
Liczba osób korzystających z usług sąsiedzkich	10	20
Liczba zorganizowanych animacji społecznych	0	50
Liczba wolontariuszy	5	15
Liczba Klubów seniora	0	1
Liczba osób korzystających z usług Taxi dla seniora	0	20 osób/rok
Liczba mobilnych usług porządkowo-naprawczych „Złota rączka”	0	20 osób/rok
Liczba mobilne usługi zdrowotnych (np. fizjoterapeuta, dietetyk, psycholog, podolog, logopeda itp.)	0	30 osób/rok
Mobilne usługi pielęgnacyjne (np. fryzjer, kosmetyczka)	0	2/rok
CEL OGÓLNY 3		
ROZWÓJ PROFILAKTYKI I USŁUG ŚRODOWISKOWYCH KIEROWANYCH DO RODZIN		

Nazwa wskaźnika	Wartość wskaźnika bazowa	Wartość wskaźnika docelowa w latach 2025-2028
Liczba osób korzystających z usług psychologa dziecięcego	0	30
Liczba osób korzystających z usług psychoterapeuty	50	50
Liczba osób korzystających z terapii uzależnień dzieci	0	30
Liczba osób korzystających z terapii uzależnień dla dorosłych	50	100
Liczba Klubów Animacji Lokalnej	0	1
Liczba Klubów Sąsiedzkich	0	1
Liczba świetlic środowiskowych / placówek wsparcia dziennego	0	1
Liczba osób korzystających z grup wsparcia dla rodzin doświadczających przemocy domowej	0	30
Liczba osób korzystających z usług Szkoła dla Rodziców – warsztaty dla rodzin z dziećmi do lat 5	0	20 osób/rok

Źródło: opracowanie własne

4.2 Opis systemu monitorowania realizacji planu i osiągnięcia wskaźników oraz ocena skuteczności i efektywności Planu

Monitoring Planu ma trzy cele. Jest to, po pierwsze, kontrola zgodnej z założeniami realizacji zadań, po drugie, utrzymywanie wyznaczonych kierunków wprowadzania zmian, po trzecie, umożliwienie ewentualnej korekty zaplanowanych działań w przypadku (pozytywnych lub negatywnych) zmian, których dotyczy Plan i dostosowania jego założeń do nowych warunków realizacji.

Monitoring będzie miał charakter corocznego pomiaru realizacji Planu. **Każdego roku do końca marca** zostanie sporządzony raport częściowy z realizacji wykonania Planu z uwzględnieniem analizowanych wskaźników produktów i rezultatów przedstawionych w tabel nr 12. Raport dotyczący ustaleń monitoringu będzie opracowywany w cyklu rocznym.

Na koniec obowiązywania Lokalnego Planu Rozwoju Deinstytucjonalizacji Usług Społecznych Gminy Czerwieńsk na lata 2024-2028, czyli w okresie do **końca marca 2029 r.**, zostanie opracowany **raport końcowy** z realizacji wykonania zaplanowanych zadań. Raport będzie zawierał informacje o katalogu prowadzonych usług społecznych, wysokości poniesionych nakładów finansowych na ich realizację, liczbę osób korzystających z usług społecznych oraz ewentualne przyczyny i uzasadnienie niezrealizowania zaplanowanych działań.

W oparciu o odpowiednie dane zostaną w raporcie sformułowane wnioski i zalecenia dotyczące dalszego planowania. Za realizację zadań z zakresu monitoringu odpowiedzialny będzie Dyrektor Ośrodka Pomocy Społecznej w Czerwieńsku. Podmioty realizujące poszczególne zadania Planu zobowiązane są do udostępniania danych niezbędnych do oceny ich efektów. W prowadzenie monitoringu mogą zostać włączone podmioty zewnętrzne.

5. Zakończenie

Niniejszy Lokalny Plan Deinstytucjonalizacji Usług Społecznych Gminy Czerwieńsk na lata 2024-2028 jest dopiero jednym z pierwszych kroków w kierunku pełnej deinstytucjonalizacji usług społecznych w gminie Czerwieńsk. Diagnoza wykazała mnóstwo potencjału występującego na terenie gminy, wskazała jednak także na szereg braków. W dalszym etapie gmina (w oparciu o wytyczne zawarte w niniejszym planie) powinna zaplanować kolejne kroki i rozpocząć proces wdrażania poszczególnych działań, tak aby z perspektywy kolejnych lat doprowadzić do reformy części usług społecznych na swoim terenie.

6. Spis map, tabel, schematów i wykresów

Mapa 1 Położenie gminy Czerwieńsk	8
Schemat 1 Główne problemy społeczne występujące na terenie gminy Czerwieńsk.....	12
Schemat 2 Lista proponowanych usług z obszaru „niepełnosprawność”	38
Schemat 3 Lista proponowanych usług z obszaru „starość”	40
Schemat 4 Lista proponowanych usług z obszaru „rodzina”	43
Schemat 5 Cele ogólne i cele szczegółowe	48
Tabela 1 Liczba ludności w podziale na grupy funkcjonalne w latach 2019-2023	11

Tabela 2 Szczególna grupa osób bezrobotnych na terenie gminy Czerwieńsk w latach 2019-2023.....	12
Tabela 3 Liczba rodzin pobierających świadczenia w 2023 r.	16
Tabela 4 Powody udzielania pomocy rodzinom w roku 2019 i 2023	18
Tabela 5 Główne powody przyznawania pomocy dla rodzin jednoosobowych i wieloosobowych.....	19
Tabela 6 Realizowane usługi społeczne i potrzeba ich kontynuacji w przyszłości.....	23
Tabela 7 Analiza stopnia zaspokojenia potrzeb w zakresie realizacji usług społecznych	44
Tabela 8 Działania w obszarze „niepełnosprawność”	49
Tabela 9 Działania w obszarze „starość”	49
Tabela 10 Działania w obszarze „rodzina”	50
Tabela 11 Planowane środki finansowe na realizację usług społecznych	52
Tabela 12 Wskaźniki monitoringu.....	55
Wykres 1 Liczba mieszkańców gminy Czerwieńsk w latach 2019-2023	9
Wykres 2 Saldo migracji na terenie gminy Czerwieńsk w latach 2019-2023	10
Wykres 3 Przyrost naturalny na terenie gminy Czerwieńsk w latach 2019-2023	10
Wykres 4 Osoby bezrobotne na terenie gminy Czerwieńsk w latach 2019-2023	11
Wykres 5 Liczba świadczeń zasiłku pielęgnacyjnego w gminie Czerwieńsk w latach 2019-2023	14
Wykres 6 Współczynnik obciążenia demograficznego osobami starszymi na terenie gminy Czerwieńsk w latach 2019-2023	16
Wykres 7 Liczba osób korzystających z usług opiekuńczych na terenie gminy Czerwieńsk w latach 2019-2023.....	17
Wykres 8 Liczba rodzin objętych wsparciem asystenta rodziny w latach 2019-2023	18
Wykres 9 Wskaźnik pracy socjalnej	20
Wykres 10 Potrzeba usług społecznych skierowanych do osób z niepełnosprawnością w opinii respondentów	36
Wykres 11 Potrzeba usług społecznych skierowanych do osób starszych w opinii respondentów	39
Wykres 12 Potrzeba usług społecznych skierowanych do rodzin w opinii respondentów	41

UZASADNIENIE

Zgodnie z art. 17 ust. 2 pkt 4 ustawy z dnia 12 marca 2004 r. *o pomocy społecznej*, zwaną dalej ustawą, do zadań własnych gminy należy podejmowanie innych zadań z zakresu pomocy społecznej wynikających z rozeznaczonych potrzeb gminy, w tym tworzenie i realizacja programów osłonowych. Rada gminy, biorąc pod uwagę potrzeby, o których mowa w art. art. 110 ust. 9, opracowuje i kieruje do wdrożenia lokalne programy pomocy społecznej (art. 110 ust. 10 ustawy).

Celem Lokalnego Planu Rozwoju Usług Społecznych i Deinstytucjonalizacji dla Gminy Czerwieńsk na lata 2024-2028 jest wyznaczanie kierunków rozwoju usług społecznych na szczeblu lokalnym, zarówno w zakresie koniecznych interwencji, jak i podjęcia działań o charakterze prewencyjnym i profilaktycznym.

Jednym z kierunków rozwoju usług społecznych na terenie Gminy Czerwieńsk może być przekształcenie Ośrodka Pomocy Społecznej w Czerwieńsku na Centrum Usług Społecznych. W myśl ustawy z dnia 19 lipca 2019 r. o realizowaniu usług społecznych przez centrum usług społecznych (Dz. U. z 2019 r. poz. 1818), celem działania CUS jest integracja, rozwój i poszerzenie dostępności usług społecznych, tak by stanowiły one odpowiedź na konkretne potrzeby osób, rodzin, grup społecznych oraz ogółu mieszkańców – członków samorządowych wspólnot terytorialnych. Ustawa o realizowaniu usług społecznych przez centrum usług społecznych daje możliwość przekształcenia funkcjonującego ośrodka pomocy społecznej w centrum pod warunkiem przekazania do realizacji centrum wszystkich zadań, w tym usług społecznych realizowanych dotychczas przez ośrodek pomocy społecznej oraz co najmniej dwóch wybranych i nierealizowanych przez ośrodek pomocy społecznej do dnia utworzenia centrum usług społecznych. Realizacja nowych usług będzie możliwa poprzez realizowanie lokalnych programów usług finansowanych zarówno ze środków samorządowych, budżetu państwa oraz funduszy unijnych.

Korzystanie przez społeczność lokalną z usług oferowanych przez CUS jest również atrakcyjniejsze pod względem finansowym z uwagi na niższe koszty ponoszenia odpłatności za usługi od tych, które obowiązują na rynku komercyjnym.

Biorąc pod uwagę powyższe argumenty oraz możliwość otrzymania dofinansowania w ramach Priorytetu 6 Fundusze Europejskie na wsparcie obywateli, Działanie 6.13 Usługi społeczne i zdrowotne, Typ projektu X. Tworzenie centrów usług społecznych i rozwój dostarczanych przez nie usług w ramach Programu Fundusze Europejskie dla Lubuskiego 2021-2027 zasadne jest podjęcie niniejszej uchwały.

Opracowała: Beata Przymus